

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJA
LIETUVOS VYSKUPŲ KONFERENCIJOS ŠVIETIMO KOMISIJA
VILNIAUS PEDAGOGINIS UNIVERSITETAS
ISTORIJOS FAKULTETAS
KATALIKŲ TIKYBOS KATEDRA
VILNIAUS ARKIVYSKUPIJOS KATECHETIKOS CENTRAS

PROJEKTO

**„Katalikų tikybos bendrosios programos ir
išsilavinimo standartų“**

TYRIMO ATASKAITA

G. Rugevičiūtė (VPU, LKC)

Vilnius, 2006

TURINYS

1. Įvadas	3
2. Projekto tyrimo teorinės prielaidos	4
3. Tyrimo tikslas, uždaviniai, priemonės	5
4. Tyrimo rezultatai:	6
4.1. Pradinė mokykla	6
4.2. Pagrindinė mokykla.....	10
4.2. Vidurinė mokykla	18
5. Išvados, rekomendacijos	23
6. Literatūra	25
7. Priedai	26

1. ĮVADAS

Švietimas Lietuvoje — neatskiriama tautos kultūros dalis. Tai — tiltas tarp praeities ir dabarties ateities link. Švietimas orientuotas į laisvą ir atsakingą asmenį, kuris yra svarbiausias vertybė brandinant savarankišką pilietinę visuomenę. O asmens savarankiškumo sąlyga — jo dvasinė branda ir įvairiapusė kompetencija.

Ugdymo turinio kaita tampa pastoviu procesu, nes tai lemia pasaulyje, Europoje, Lietuvoje vykstantys visuomenės pokyčiai. Šiuolaikinė ugdymo teorija ir praktika, atsižvelgianti į nuolat kintančius gyvenimo reikalavimus, siūlo ugdymo turinį orientuoti ne į žinių perteikimą, o į mokinių svarbiausių kompetencijų ugdymą. Katalikų tikybos mokymas valstybinėse mokyklose turėtų ugdyti mokinių etinę ir religinę, kultūrinę kompetenciją. Tikybos mokymo kaitą sąlygoja nacionalinė švietimo kryptis mokykloje ir Lietuvos bei Visuotinės Bažnyčios religinio ugdymo perspektyva, išryškėjusi po II Vatikano Susirinkimo.

Kaip minėta švietimo ugdymo tikslas yra asmuo. Ugdymo prasmė — padėti mokiniui tapti asmenybe, gebančia išskleisti savo prigimties galias, jausti gyvenimo pilnatvę, įprasminti gyvenimą gerais darbais savo ir kitų labui. Kompetencijos tampa ugdymo prioritetu. Tai — daugiafunkcinė, kintanti sistema apimanti pagrindinius asmens gebėjimus.

Vertingiausi asmens gebėjimai mūsų laikmetyje yra vadinami „žmogiškuoju kapitalu“. Tai — raštingumo, komunikavimo įgūdžiai, gebėjimas kritiškai mąstyti ir spręsti problemas, naudotis technologijomis, mokytis ir dirbti kartu su kitais. Lygiaverčiai pažintiniams yra ir socialiniai gebėjimai. Demokratinėje visuomenėje būtina puoselėti bendražmogiškąsias ir religines vertybes, stiprinant ryšius multikultūrinėje aplinkoje.

Nuo 2003 m. bendrojo lavinimo mokyklose visų mokomųjų dalykų programos keičiamos pereinant:

- nuo bendrųjų programų, pagrįstų dalykine sistema, link integralaus, į mokymo poreikius orientuoto, ugdymo turinio;
- nuo dalykinių žinių perteikimo link mokinio kompetencijų ugdymo;
- nuo mokymosi iš tam tikro vadovėlio link aktyvaus mokymosi iš įvairių šaltinių;
- nuo mokymosi tam, kad būtum įvertintas, link vertinimo, padedančio sėkmingai mokytis.

2004 m. VPU Katalikų tikybos katedros ir Vilniaus arkivyskupijos katechetikos centro (VAKC) iniciatyva buvo parengtas Katalikų tikybos mokymo bendrosios programos ir išsilavinimo standartų projektas atliepiantis ugdymo kaitos kryptį. Buvo sudaryta darbo grupė projekto rengimui ir įgyvendinimui (žr. 1 priedas). Programos projekto (toliau — PP) svarbiausieji kriterijai šie:

- tikybos mokymo turinys atnaujinamas taip, kad padėtų mokiniui atsakyti į dabarties iššūkius (globalizacijos, laisvės, sparčios kaitos, informacijos sprogimo) ir kvieštų atrasti savo vietą ir vaidmenį visuomenėje;
- tikybos mokymo turinys orientuotas ne į žinių perteikimą, o į gebėjimų, vertybinių nuostatų ugdymą ir būtinų kompetencijų lavinimą. Ugdymo centre — asmuo, besiremiantis krikščioniškomis vertybėmis, siekiantis pažinti save, savo gyvenimo tikslus, mokantis veikti ir gyventi kartu;
- tikybos mokymo turinyje numatyti integraciniai tarpdalykiniai ryšiai su kitais mokomaisiais dalykais ir katalikų parapijos bendruomene, Bažnyčios Tradicija;

- tikybos mokymo programa ir išsilavinimo standartai parengti pagal Lietuvoje vykstančius religinio ugdymo pokyčius. Katalikų Bažnyčia Lietuvoje siekia vaikų bei suaugusiųjų rengimą sakramentams sutelkti parapijų bendruomenėse, o tikybos pamokose siūlo labiau akcentuoti egzistencinių, dorinių, socialinių klausimų sprendimo kelių paiešką tikėjimo šviesoje;
- išsilavinimo standartai tikybos mokymo pasiekimams nusakyti yra apibrėžti pirmą kartą Lietuvoje.

2. PROJEKTO TYRIMO TEORINĖS PRIELAIDOS

Tikybos mokymas mokykloje yra visapusiško mokinio ugdymo proceso dalis. Tikybos mokymo tikslas nebėra vien tik žinių, krikščioniškų tiesų perdavimas ir iš to kylančių vertybių ir pasaulėžiūros ugdymas. Tai — greičiau naujos gyvenimo perspektyvos atvėrimas, ėjimas link vaiko/jaunuolio klausimų ir jų svarstymas tikėjimo perspektyvoje. Pasak Bendrojo katechezės vadovo, „jo tikslas yra išsiskverbti į kultūros sritį ir bendradarbiauti su kitais mokomaisiais dalykais“¹. Reikia pažinti aplinką, ugdymo kryptis, mokinių mąstyseną, kad kartu galėtume svarstyti egzistencinius, etinius, socialinius klausimus katalikų tikėjimo šviesoje. Tikybos pamokos turėtų būti nukreiptos į asmens ugdymą ir jo svarbiausių gebėjimų lavinimą.

Šiandien vaikų/jaunuolių gyvenimo aplinka yra labai sudėtinga. Nežiūrint didelio informacijos srauto ir plačių bendravimo galimybių, mokiniams egzistuojant tokiai gausai įstatymų, taisyklių, politinių, ekonominių, kultūrinių, socialinių reiškinių sunku orientuotis. Iš gausybės informacijos sunku išskirti, kas yra aktualiausia, svarbiausia. Išskyla būtinybė mokytis stebėti, klausyti, ieškoti, komunikuoti, suprasti, analizuoti, vertinti, išpareigoti apsisprendimams. Ar tikybos pamokos atviros šiems mokinių gebėjimams ugdyti?

Šiuolaikinė visuomenė yra sekuliari. Aplinka ir tėvai vis mažiau komunikuoja ir perduoda religines vertybes. Šeimose, o mokyklose dar ryškiau, egzistuoja pasaulėžiūrų įvairovė. Tokiomis sąlygomis nėra lengva ugdyti asmens pasaulėžiūrą. Komunikacijos priemonės (reklama, TV, žiniasklaida, internetas) dažnai visuomenę kreipia į nusivylimą ir apgaulę, o ne į moralinį ugdymą. Ugdymo procese vis sudėtingiau svarstyti gyvenimo prasmės ir laimės klausimus. Reikėtų mokytis įsisąmoninti patirtis, analizuoti visuomenės reiškinius ir apmąstyti juos krikščionybės šviesoje.

Pasaulyje į daugelį dalykų žiūrima pragmatiniu požiūriu. Tai, kas nėra racionali ir naudinga, nelaikoma vertinga. Kalbėti apie vertybes, tiesą, laisvę, pasirinkimų atsakomybę yra komplikauta. Krikščionybė moko neprisitaikyti, o būti aktyviais piliečiais, vilties nešėjais. Ugdymo procese svarbu ne tik pažinti, bet ir veikti bei gyventi kartu. Tikybos mokymas veda Jėzaus Kristaus išganymo plano link. Asmens dvasinis ugdymas puoselėja esmines žmogaus vertybes.

Mokinys ugdymo procese siekia pažinti save, stipriąsias ir silpnąsias savo puses. Mokytojui būtina atsižvelgti į mokinių įgytas žinias, patirtį, interesus, kitus poreikius kviečiant juos svarstyti gyvenimo problemas krikščionybės šviesoje. Norint lavinti vaikų/jaunuolių gebėjimus reikia nuolat skatinti apmąstyti ir aiškintis savo patyrimus, išvalgas, dalintis tai su kitais ir juos lyginti su Bažnyčios Tradicijos mokymu.

¹ Bendrasis katechezės vadovas. — Kaunas: LKC, 1998, 73.

Globalizacija yra atvira kultūroms ir religijoms. Tikybos mokyme yra pristatomos ir kitos religijos, bet atskaitos taškas ir šaltinis mokymo procese yra Evangelijos Naujiena. Šio konfesinio mokymo išskirtinumas neprieštarauja atvirumui. Pripažįstamas susitikimas su kitais ir galimybė pažinti sukaupią dvasinį turtą, iš to lobyno semiantis tikėjimo išminties visiems. Svarbu ne tiek perduoti žinias, kiek pastūmėti pačius mokinius mokyti ieškoti.

Ugdymo proceso kokybę lemia bendravimas, nuostata į asmenį. Ar kiekviename vaike/jaunuolyje matome Dievo paveikslą, ar padedame jį išryškinti mokiniuose? Krikščionybė — dialogo religija. Vyksta nuolatinė žodžio, atsakymo ir dieviškojo Žodžio sąveika. Tikybos pamokose tokie gyvenimo klausimai — laikas, vidinis gyvenimas, meilė, draugystė, problemų sprendimus, tapatybė — gali mokiniams tapti gyvenimo prasmės šaltiniu. Pokalbiai, diskusijos, darbas grupėse moko klausytis ir kalbėti, nutilti ir įsigilinti, priimti slėpinį širdimi. Klausimų kėlimas, jų apmąstymas augina žmogų, ugdo jo vidumą. Mokytojas vadovauja šiam procesui ir pats jame dalyvauja. Jis turėtų žinoti, ko tikisi šiandienos mokiniai iš tikybos mokytojo. Pirmiausia, jis yra tikėjimo liudytojas, nors ir klystantis, bet siekiantis būti krikščioniu, tikras, autentiškas, nuoširdus, gerbiantis mokinio tikėjimo paiešką, neprimetantis savo tikėjimo supratimo. Kaip specialistas jis nurodo kelius, kaip ieškoti tikslios informacijos ir dokumentų, kad atskleistų nagrinėjamo gyvenimo klausimo visumą mokslo, filosofijos, religijų kontekste ir Bažnyčios Tradicijos šviesoje. Ar tikybos mokytojas pajėgus įveikti visuomenės iššūkius tikybos mokyme?

3. PROJEKTO TYRIMO TIKSLAS, UŽDAVINIAI, PRIEMONĖS

Projekto **tyrimo tikslas**: ištirti Katalikų tikybos bendrosios programos ir išsilavinimo standartų projekto veiksmingumą ir parengti galutinį šios programos ir standartų variantą.

Uždaviniai:

1. Parengti tyrimo instrumentus Bendrosios programos ir išsilavinimo standartų veiksmingumui tirti.
2. Atlikti šalies mastu tyrimą apklausiant tikybos mokytojus, mokinius ir pradinės mokyklos mokinių tėvus.
3. Parengti galutinį Katalikų tikybos bendrosios programos ir išsilavinimo standartų variantą.

2004/2005 m.m. Katalikų tikybos bendrosios programos ir išsilavinimo standartų projekte dalyvavo 61 mokytojas iš įvairių Lietuvos vietų. Tai sudarė 65% miesto ir 35% kaimo mokyklų. Šiam projektui įgyvendinti buvo organizuojami keturi seminarai, kurių metu buvo supažindinta su ugdymo kaitos procesais, Bažnyčios mokymu apie asmens ugdymą tikybos pamokose ir teikta metodinė pagalba mokytojams. Mokytojų indėlis šiame tyrime buvo didelis:

- įgyvendino programos projektą;
- analizavo, vertino programos temas, pateikė argumentuotų siūlymų programos kaitai;
- pateikė anketas pradinių klasių mokinių tėvams ir pagrindinės bei vidurinės mokyklos mokiniams tiriant jų požiūrį į tikybos pamokas;
- dalinosi gerąja patirtimi.

Projekto darbo grupė parengė programos temų vertinimo anketą (žr. 2 priedas), pradinėjų klasių mokinių vertinimo testai (žr. 3, 4, 5, 6 priedai), pradinėjų klasių mokinių tėvų (žr. 7 priedas) ir pagrindinės bei vidurinės mokyklos mokinių tikybos pamokų pasirinkimo ir vertinimo anketas (žr. 8 priedas).

4. TYRIMO REZULTATAI

Katalikų tikybos programos projekte dalyvavo 128 I klasių, 131 – II -ų, 110 – III -ių, 78 – IV -ų, 120 – V -ų, 115 – VI -ų, 145 – VII -ų, 98 – VIII -ų, 126 – IX -ų, 156 – X -ų, 93 – XI klasės ir 50 – XII klasių mokiniai. Iš viso programos projekto tyrime dalyvavo 1330 mokinių.

2004/2005 m. m. kiekvienos pradinės klasės mokiniams buvo pateikti keturi testai. Šių mokinių pasiekimų tyrimo bendrųjų rezultatų analizė parodė, kad jie atitinka PP siūlomus pradinėjų klasių išsilavinimo standartus. Mokinių testų rezultatai buvo suskirstyti į keturis pasiekimų lygmenis: aukštesnįjį, pagrindinį, patenkinamą ir žemą. Aukštesnįjį, pagrindinį ar patenkinamą lygmenis pasiekė didžioji mokinių dalis. Mokinių, kurių pasiekimai žemi, procentas palyginti buvo mažas ir tai priklausė nuo mokytojo gebėjimo atskleisti dėstomą dalyką ir mokinių gebėjimo lygio.

Mokinių pasiekimams didžiausią įtaką turėjo mokytojo kompetencija. Ypač tai atskleidė tikybos pamokų pasirinkimo ir jų vertinimo anketos rezultatai. Didžioji dauguma mokinių tikybos pamokų sėkmę sieja su mokytojo taikomais ugdymo metodais, darbo klasėje būdais, gebėjimu efektyviai panaudoti mokymo priemones, sudominti mokinius. Taip pat svarbus geras mokytojo dalykinis pasiruošimas ir nuolatinis dvasinis atsinaujinimas.

Tyrimo metu išryškėjo tikybos mokymo vertinimo problema, nes dar nėra sukurtų aiškių vieningų kriterijų. Tai bus naujas uždavinys norint siekti geresnės tikybos mokymo kokybės.

Tyrimo rezultatai patvirtino nuomonę, jog mokinių motyvacijos skatinimas tiek pat svarbus, kaip ir žinių bei gebėjimų ugdymas. Duomenų analizė parodė, jog yra mokinių pasiekimų ir jų požiūrio į tikybos mokymą ryšys. Teigiamas mokinių požiūris į religinį ugdymą teikia vilties sąmoningesniam, kryptingesniam šio dalyko pasirinkimui ir geresnių mokymosi rezultatų pasiekimui.

4.1. Pradinė mokykla

PP dalyvavo 18 pradinėjų klasių mokytojų iš įvairių Lietuvos mokyklų, kurie tyrė temų aktualumą ir veiksmingumą savo klasėse (žr. 1 lentelė). Pagal PP I klasėse mokėsi 128, II -ose 131, III -ose 110, o IV klasėse 78 mokiniai. Jiems (447) mokslo metų eigoje taip pat buvo pateikti keturi testai. Gauti rezultatai padėjo nustatyti išsilavinimo standartų tinkamumą šio amžiaus mokiniams.

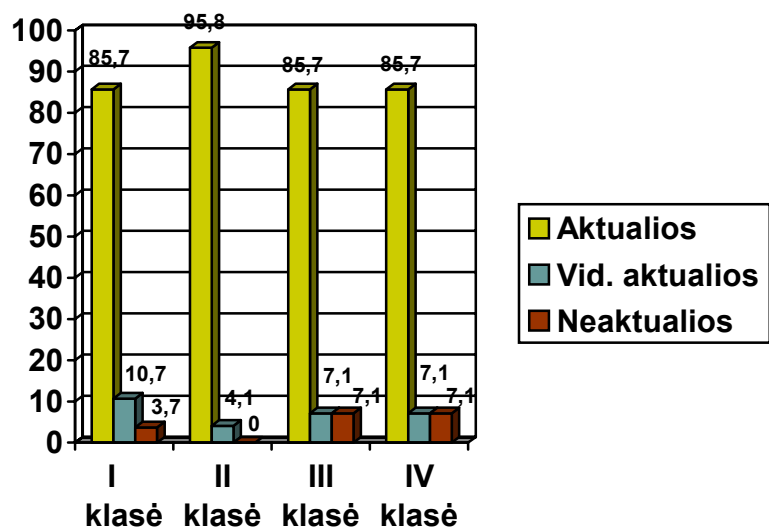
1 lentelė. Pradinėjų klasių mokytojų sąrašas

Eil. nr.	Mokytojo Pavardė, vardas	Mokytojo kategorija	Mokykla	Klasė/ mokinių sk.
1.	Činčienė Laimutė	vyr. mok.	Pakruojo Versmės pr. m.	III kl. /15
2.	Druktenienė Dalia	vyr. mok.	Kelmės „Aukuro“ vid. m.	II /24

3.	Keršytė Loreta	vyr. mok.	Vilniaus Tuskulėnų vid. m.	II /15
4.	Lileikienė Veronika	mok. met.	Klaipėdos „Aukuro“ vid. m.	IV /17
5.	Kivyliūtė Asta	vyr. mok.	Šiaulių „Smalsieji pabiručiai“ pr. m.	I /6
6.	Malinauskaitė Aušra	vyr. mok.	Vievio vid. m.	I /21
7.	Margytė Erika	vyr. mok.	Vilniaus „Genio“ pr. m.	I kl., IV kl.
8.	Narauskienė Virginija	mok. met.	Vilniaus „Žiburėlio“ dar. pr. m.	II kl., III kl.
9.	Ramanauskienė Daiva	vyr. mok.	Panevėžio Ramanausko pag. m.	II /22
10.	Ratkevičiūtė Rita	mok. eksp.	Panevėžio K. Paltaroko vid. m.	I kl., IV kl.
11.	Stančikienė Irena	mok. met.	Mažeikių Senamiesčio vid. m.	I /14
12.	Špukaitė Jūratė Marija	vyr. mok.	Trakų r. Lentvario pagr. m.	I kl., III kl.
13.	Šumauskienė Lina	vyr. mok.	Kauno Aleksoto vid. m.	II /20
14.	Tamutienė Laimutė	mok. met.	Šiaulių Dainų pagr. m.	IV /20
15.	Tijūnaitienė Stanislava	mok. met.	Raseinių Katal. Dvasios pr. m.	I kl., IV kl.
16.	Undžienė Gražina	vyr. mok.	Akmenės vid. m.	III /22
17.	Uogintienė Danutė	mok. met.	Marijampolės VI vid. m.	II /23
18.	Žičkaitė Milda	vyr. mok.	Panevėžio r. Velžio vid. m.	III /22

PP mokytojams buvo pateikta pradinės mokyklos tikybos mokymo turinio tematika. Tyrimu buvo siekta išsiaiškinti temų aktualumą mokiniams. Mokytojai kiekvieną temą atskleidė mokiniams, ją analizavo, vertino ir pateikė temų vertinimo anketas. Anketų analizė atskleidė, jog mokytojams trūksta aiškumo analizuojant ir vertinant temas. Temų vertinimas buvo suskirstytas į aktualias, vidutiniškai aktualias, neaktualias. Apibendrinus anketų duomenis diagramoje matyti, jog I klasėje 97% temų yra aktualios, 2% vidutiniškai aktualios ir 1% neaktualios. II klasėje — 99% temų aktualios, 1% vidutiniškai aktualios, neaktualių nepažymėta. III klasėje nurodyta 95% aktualių temų, 2% vidutiniškai aktualių ir 3% neaktualių. IV klasėje susumuota 94% aktualių temų, 3% vidutiniškai aktualių ir tiek pat neaktualių (žr. 1 diagr.). Apibendrinus rezultatus galima teigti, jog PP temos pritaikytos pradinių klasių mokinių mokymosi lygiui ir priimtinos jų poreikiams bei interesams religiniame ugdyme.

1 diagrama. Pradinių klasių temų aktualumo suvestinė

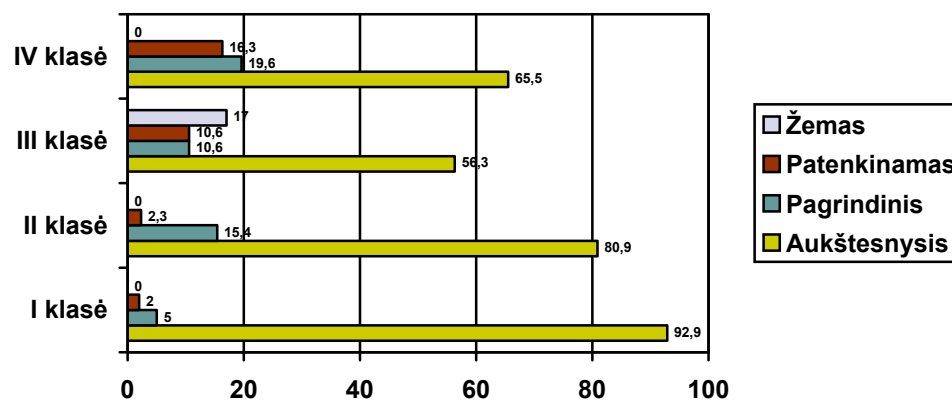
Tyrimo metu I—IV klasės mokiniams buvo pateikti testai. Tikybos mokyme PP pirmą kartą išsilavinimo standartuose bandyta išskirti penkias esmines gebėjimų grupes. *Patirtiniai* gebėjimai rodo, kaip mokinys geba stebėti išorės ir vidaus pasaulį, dalyvauti ir išgyventi tikėjimo patirtis savyje bei su kitais. Ši gebėjimų sritis

nevertintina, nes tai labai individualu ir nėra aiškių kriterijų. Antroji — *aprašomoji* — gebėjimų sritis atskleidžia, kaip mokinys geba nupasakoti arba aprašyti socialinius bei religinius reiškinius, vertybes, sąvokas. Ši sritis gali būti vertinama, nes galima nurodyti objektyvius kriterijus. Trečioji sritis — *normatyviniai* gebėjimai, kurie gali nusakyti mokinių suvokimą apie turimas normas, principus, vertybes. Ši sritis sunkiai vertintina, nes tikybos pamokos atviros visiems mokiniams. Ketvirtoji sritis nurodo *analitinius* gebėjimus, kurie apibrėžia mokinių mąstymo lygį. Tai galima vertinti pagal apibrėžtus kriterijus. Paskutinė išskirta gebėjimų sritis yra *taikomoji*. Tai — iš dalies vertintina sritis.

Pateiktos testų užduotys stengėsi atliepti aprašomuosius ir analitinius įvairaus lygio mokinių gebėjimus. Mokiniai turėjo aprašyti ir suskirstyti informaciją, surasti tekste esminius dalykus, apibendrinti, nupiešti simbolius ar savo išgyvenimus. Tiriamiesiems buvo pateikti atviro tipo klausimai ir kūrybiniai darbai (žr. 3, 4, 5, 6 priedai).

Mokinių testų rezultatai suskirstyti į keturis pasiekimų lygmenis: aukštesnįjį, pagrindinį, patenkinamą ir žemą. Diagramoje matyti, jog didžioji pradinių klasių mokinių dalis pasiekė aukštesnįjį pasiekimų lygmenį (žr. 2 diagr.). Tolygesni ir visų lygių rezultatų pasiekimai matyti III—IV klasėje. III klasėje užfiksuoti mokiniai su žemais pasiekimais, kurių procentas nedidelis (17%). Tai yra signalas mokytojams, kad jie geriau pažintų mokinius ir parinktų tinkamesnį mokymosi būdą ir priemones. Apibendrinus testų rezultatus galima teigti, jog PP pasiekimų aprašo gebėjimai atitinka pradinių klasių išsilavinimo standartus.

2 diagrama. Pradinių klasių mokinių testų rezultatai pagal pasiekimų lygmenis

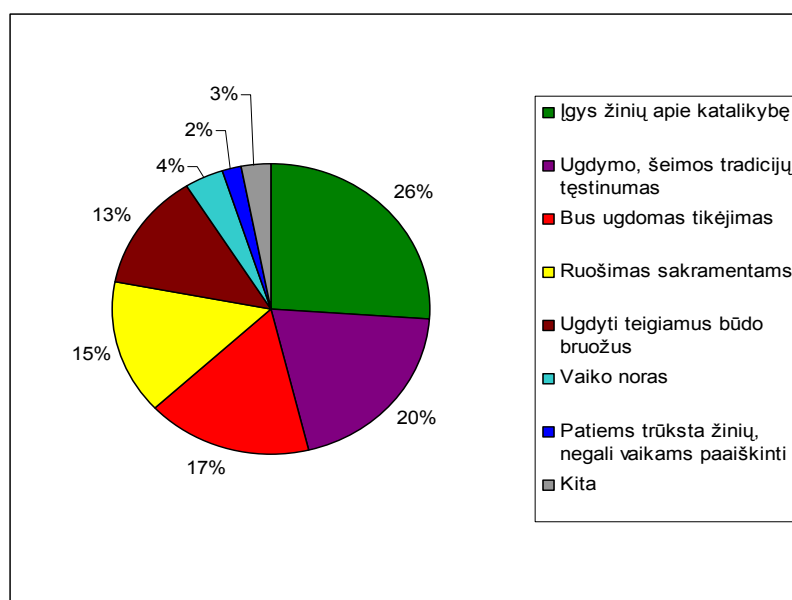
PP tyrime pradinių klasių tėvams buvo pateiktos anketos siekiant išsiaiškinti tikybos pamokų pasirinkimo motyvus (žr. 7 priedas). Anketinėje apklausoje dalyvavo 250 pradinių klasių mokinių tėvų. 85% apklaustųjų tikybos pamokas rinkosi nuo I klasės. Tėvų buvo klausiama: *kokie motyvai paskatino Jus savo vaikui padėti pasirinkti tikybos pamokas?* (žr. 3 diagr.)

Didesnioji dalis (26%) pradinių klasių mokinių tėvų skatino savo vaikus pasirinkti tikybą pageidaujanti atžaloms suteikti daugiau žinių apie krikščionybę. Penktadalis tėvų (20%) norėjo, kad būtų tęsiamos krikščioniškosios šeimos tradicijos. 17% respondentų buvo svarbu, kad tikybos pamokose būtų ugdomas vaikų tikėjimas. Nenuostabu, kad 15% tėvų tikėjosi, jog tikybos pamokose bus ruošiama sakramentams. Ši tendencija dar yra labai gabi, nes ir mokyklose, ir parapijose dar nėra pakankamai daug galimybių kokybiškai vesti katechezę ir brandžiai mokyti

tikybos. 13% tėvų pageidavo, kad tikybos pamokose būtų ugdomi teigiami vaikų būdo bruožai. 4% respondentų atliepė pačių vaikų norą mokytis tikybos.

Kaip matyti iš tėvų atsakymų, tikybos pamoka turėtų supažindinti su katalikų tikėjimo pagrindais atveriant vaikams asmenišką ryšio su Dievu, kitais, savimi, kūrinią bei visuomene svarbą. Džiugina, jog tėvai sąmoningai ir tikslingai rūpinasi krikščioniškosios tradicijos perdavimu suvokdami, jog vieni tai padaryti nepajėgūs. Mokyklai čia iškyla didelė atsakomybė atverti galimybių erdves apmaštant tikėjimo patirties ir gyvenimo lūkesčių horizontus. Tačiau tėvai turėtų nepamiršti, jog jų kasdieniai tikėjimo liudijimas, krikščioniškomis vertybėmis grindžiami tarpusavio santykiai yra lemiantis veiksnys perduodant gyvą tikėjimą šiame vaikų amžiuje. Pradinėse klasėse formuojama vaikų sąžinė, todėl suprantamas tėvų troškimas vaiką ugdyti visapusiškai, ypač jo valią ir charakterį. Tuo apeliuojama ne tik į tikybos mokymo turinį, bet ir į mokytojo kompetenciją bei visą pradinės mokyklos ugdymą. Žinome, jog mokymosi sėkmę lemia pozityvių santykių išgyvenimas pamokoje.

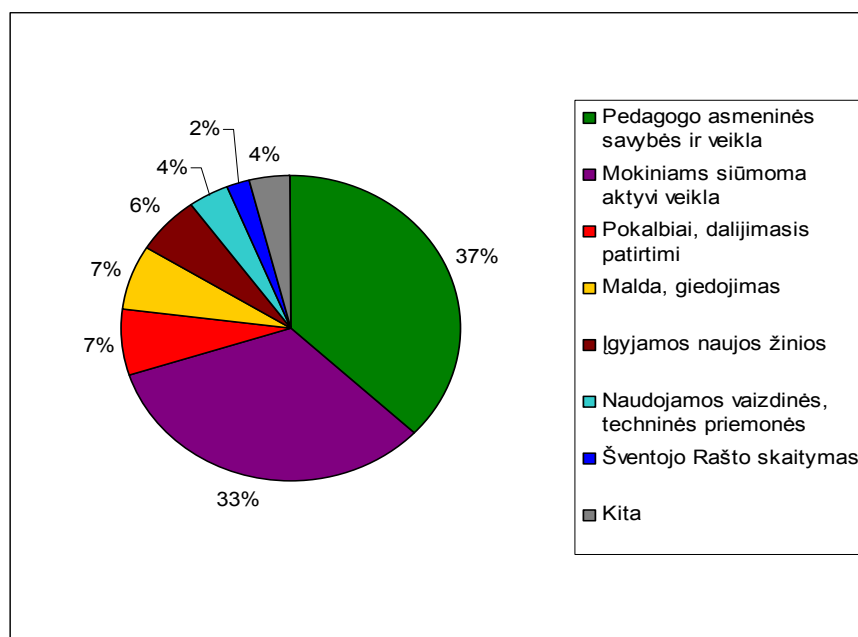
3 diagrama. Tikybos pamokų pasirinkimo motyvų pradinėse klasėse suvestinė

Anketoje tėvams buvo pateiktas dar vienas klausimas, *kas, jų nuomone, vaikams patinka tikybos pamokose?* 37% respondentų nurodė pedagogo asmens savybes. 33% apklaustųjų teigė, jog mokiniams pamokoje patinka aktyvi veikla. 7% tėvų pabrėžė įgyjamų žinių svarbą. 7% nurodė vaikų norą melstis ir giedoti. 4% atkreipė dėmesį į vaizdinių, techninių priemonių įtaką skelbiamos žinios perdavimui ir įsisąmoninimui (žr. 4 diagr.).

Taigi pradinų klasių mokinių tikybos pamokų ugdymo proceso tėvų vertinime išryškėjo trys aspektai: pedagogo asmenybė, aktyvus mokinių bendravimas, bendradarbiavimas ir mokymo metodų bei priemonių parinkimas. Pamokos kokybę įtakoja, kaip perduodama tikėjimo žinia: ar ji plaukia iš ugdytojo gilaus tikėjimo, jo gyvenimo liudijimo, ar tai tik informacijos perdavimas, įdomaus metodo bei priemonės demonstravimas. Mokytojas turėtų ne tik perduoti pamokos turinį, bet ir stebėti, ar tai, ką jis kalba atliepia ugdytinių pasitikėjimą ir atvirumą, klausymąsi ir tikėjimo slėpinio priėmimo galimybes. Tai — mokymosi sąveikos kelias, kurį siekta įgyvendinti PP.

4 diagrama. Tėvų nuomonės suvestinė apie tai, kas vaikams patinka tikybos pamokose

Išnagrinėjus PP tyrimų rezultatus, galima teigti, jog naujoji katalikų tikybos bendroji mokymo programa labiau atitinka pradinių klasių mokinių ir jų tėvų poreikius, interesus. Tai padeda stiprinti vaikų mokymosi motyvaciją ir lavinti jų svarbiausius gebėjimus. Pasiekimų aprašai — geras orientyras mokytojams organizuojant ir koreguojant ugdymo procesą bei tėvams vertinat vaikų mokymosi lygį ir jų daromą pažangą. Programos temų aktualumo analizė parodė, jog pagrindinės ugdymo turinio temos gilina ir plečia mokinių pažintinius ir dvasinius, socialinius ir kultūrinius gebėjimus. Jos atitinka to amžiaus vaikų pažintines ir dvasines galias, kurios įpareigoja mokytoją aktyviai kūrybinei veiklai. Pamokos kokybę įtakoja kas, ką ir kaip perduoda tikėjimo žinią bei aktualių gyvenimo situacijų svarstymas.

4.2. Pagrindinė mokykla

PP tyrime dalyvavo 32 pagrindinės mokyklos tikybos mokytojai iš įvairių Lietuvos mokyklų (žr. 2 lentelė). PP įgyvendinimui pagrindinėje mokykloje sąlyginai buvo pasiskirstyta po tris klases, t. y., V—VII ir VIII—X klasės pagal programos kūrėjų ir eksperimento tyrimo grupės susiskirstymo principą. Mokytojai tyrė PP temų aktualumą, analizavo situaciją, siūlė temų pataisymus, vertino mokinių gebėjimus (žr. 2 priedas). Pagrindinės mokyklos mokinių pasiekimų tyrimai nebuvo atlikti, tačiau buvo pateiktos anketos mokiniams, pagal kurią pirmą kartą Lietuvoje norėta nustatyti mokinių tikybos pamokų pasirinkimo motyvus ir įvertinti jų kokybę (žr. 8 priedas).

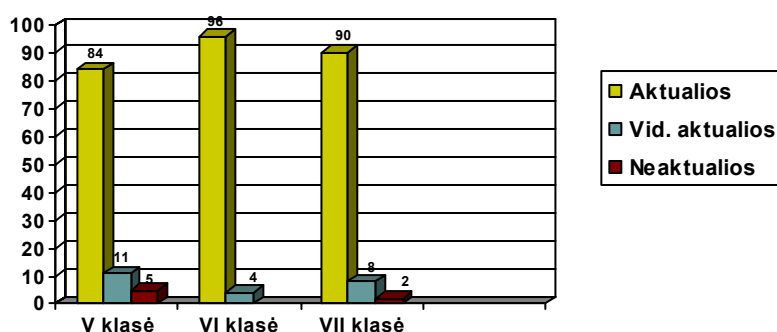
2 lentelė. Pagrindinės mokyklos mokytojų sąrašas

Eil. nr.	Mokytojo pavardė, vardas	Mokytojo kategorija	Mokykla	Klasė/ mokinių sk.
1.	Baltuškienė Milda	mok. met.	Radviliškio r. Alksnupių pagr. m.	VIII kl. /21

2.	Brazdžionienė Stasė	mok. met.	Kauno V. Kuprevičiaus vid. m.	VI /30
3.	Česnulevičiūtė Daiva	vyr. mok.	Lazdijų M. Gustaičio vid. m.	VIII /17
3.	Dališanskienė Violeta	vyr. mok.	Šiaulių Romuvos vid. m.	VI /16
4.	Drūlienė Onutė	mok. met.	Vilniaus Užupio gimnazija	X /17
5.	Gedminaitė Zofija	vyr. mok.	Kretingos S. Daukanto vid. m.	V /10
6.	Gvazdaitienė Elena	vyr. mok.	Marijampolės Stankevičiaus vid. m.	X /20
7.	Jakušovas Rolandas	vyr. mok.	Kauno S. Nėries vid. m.	X /30
8.	Jakšienė Genė	vyr. mok.	Panevėžio J. Miltinio vid. m.	V /15
9.	Joneliūnienė Janina	vyr. mok.	Veiverių T. Žilinsko vid. m.	VII /24
10.	Kuklienė Raimonda	mok. met.	Vilniaus Ž. Augusto pagr. m.	V-VI /25
11.	Lapeliene Jadvyga	vyr. mok.	Merkinės V. Krėvės vid. m.	X /22
12.	Leonavičienė Aurelija	vyr. mok.	Kauno Petrašiūnų vid. m.	VIII /15
13.	Liubčenko Jelena	vyr. mok.	Pabradės „Ryto“ vid. m.	V /24
14.	Malinauskaitė Aušra	vyr. mok.	Vievio vid. m.	IX /22
15.	Markevičienė Renata	vyr. mok.	Kauno J. Urbšio vid. m.	V / 47
16.	Martinaitis Paulius	vyr. mok.	Kauno J. Urbšio vid. m.	IX /21
17.	Montvidienė Gitana	vyr. mok.	Šiaulių Dubijos pagr. m.	V /15
18.	Palivanaitė Edita	vyr. mok.	Dusetų K. Būgos vid. m.	IX /16
19.	Petrauskaitė Margarita	vyr. mok.	Skuodo r. Mosėdžio vid. m.	VII /15
20.	Rančytė Rasa	vyr. mok.	Kauno Senamiesčio gimnazija	IX /20
21.	Sandarienė Stanislava	mok. met.	Skuodo Bartuvos vid. m.	IX /27
22.	Skyrienė Laimutė	vyr. mok.	Šiaulių Juventos vid. m.	X /12
23.	Šalengienė Dalia	vyr. mok.	Radviliškio Lizdeikos gimnazija	VII /18
24.	Šalkauskytė Janina	mok. met.	Telšių „Džiugo“ vid. m.	VI /22
25.	Šidagienė Aldona	mok. met.	Kauno r. Janučių vid. m.	VII /15
26.	Švelnienė Milda	vyr. mok.	Panevėžio r. Smilgių vid. m.	X /26
27.	Vaidvilienė Virginija	mok. met.	Telšių „Ateities“ vid. m.	VIII /22
28.	Vasiliauskaitė Odeta	mok. met.	Šakių „Žiburio“ gimnazija	X /10
29.	Vieraitienė Aldona	vyr. mok.	Marijampolės „Šaltinėlio“ vid. m.	V /17
30.	Vitėnas Darius	vyr. mok.	Didžiasalio „Ryto“ vid. m.	IX /20
31.	Taločkaitė Aušra	mok. met.	Vilniaus Fabijoniškių vid. m.	V-VII kl.
32.	Urbonienė Dalė	vyr. mok.	Druskininkų „Ryto“ gimnazija	VIII /20

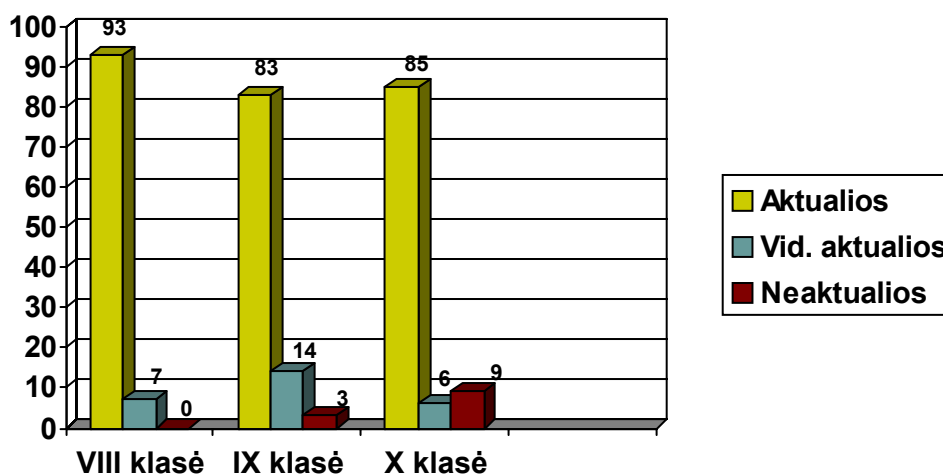
Tyrime dalyvavusiems mokytojams buvo pateiktos PP temos, pagal kurias jie dirbo klasėse. Išanalizavę duotų temų aktualumą bei taikymo galimybes, pateikė jų vertinimą. PP temų aktualumo vertinimas buvo suskirstytas į aktualias, vidutiniškai aktualias, neaktualias. V—VII klasių programos temų aktualumo diagramoje matome (žr. 5 diagr.), kad penktokams 84% programos temų yra aktualios, 11% vidutiniškai aktualios ir 5% neaktualios, kurias mokytojai siūlė keisti. Šeštokams 96% temų programoje buvo aktualios ir 4% vidutiniškai aktualios. Septintokams 90% programos temų buvo aktualios, 8% vidutiniškai aktualios ir 2% neaktualios. Apibendrinus tyrimo rezultatus, galima teigti, kad V—VII klasių PP temos atitinka mokinių poreikius ir jų pažinimo galias.

5 diagrama. V—VII klasių programos temų aktualumo suvestinė

VIII—X klasių PP temų aktualumo vertinimo diagramoje matyti, kad aštuntokams 93% temų aktualios, iš jų 17 temų net labai aktualios, ir 7% vidutiniškai aktualios. IX klasėje — 83% temų aktualių, 14% vidutiniškai aktualių, 3% neaktualių. X klasėje nurodyta 85% aktualių, 6% vidutiniškai aktualių ir 9% neaktualių programos temų (žr. 6 diagr.). PP darbo grupė, išnagrinėjusi mokytojų programos temų vertinimo rezultatus ir pasiūlymus, pastebėjo, jog kai kuriems mokytojams nėra aiški besikeičianti mokymosi paradigma. Apibendrinus rezultatus, galima teigti, jog PP temos pritaikytos jaunuolių mokymosi lygiui, atitinka jų interesus ir poreikius. Tikimasi, kad tikybos mokymas skatins kelti aktualius gyvenimo klausimus ir mokys ieškoti atsakymų į šiuos klausimus.

6 diagrama. VIII—X klasių programos temų aktualumo suvestinė

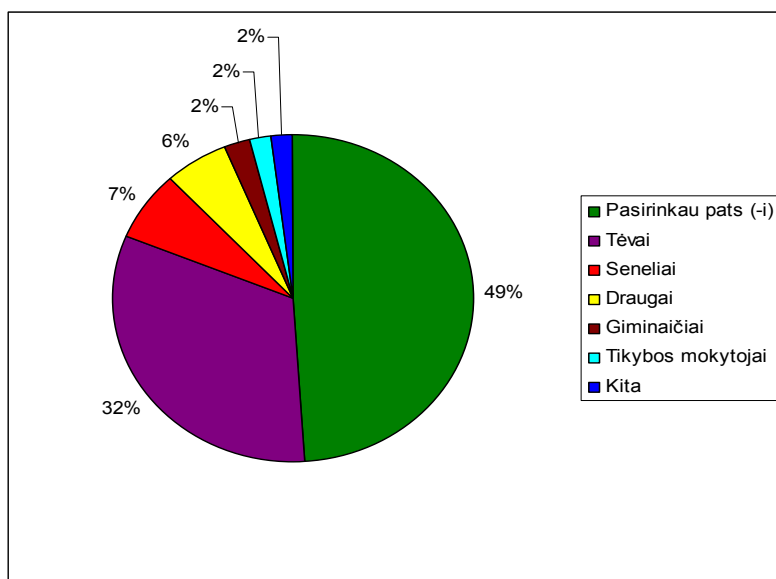

Pagrindinės mokyklos PP dalyvavo 120 – V klasių, 115 – VI -ų, 145 – VII -ų, 98 – VIII -ų, 126 – IX -ų, 156 – X klasių mokinių. Iš viso — 760 jaunuolių iš įvairių Lietuvos mokyklų. Tyrimo metu pastebėta, kad V—VII klasėse tikybos pamokas renkasi 59% merginų ir 41% vaikinių, o VIII—X klasėse — 47% merginų ir 53% vaikinių. Paaiškėjo, kad nėra didelio skirtumo tarp lyčių pasirenkant tikybos pamokas ir siekiant religinio ir pasaulėžiūrinio išprusimo.

PP tyrime V—X klasių mokiniams buvo pateiktos anketos siekiant išsiaiškinti tikybos pamokų pasirinkimo motyvus (žr. 5 priedas). Šių anketų rezultatus, kaip ir PP temų aktualumo vertinimą, pateikiame sugrupavus po tris klases, t.y., V—VII (380) ir VIII—X klasių (380), mokinių atsakymus.

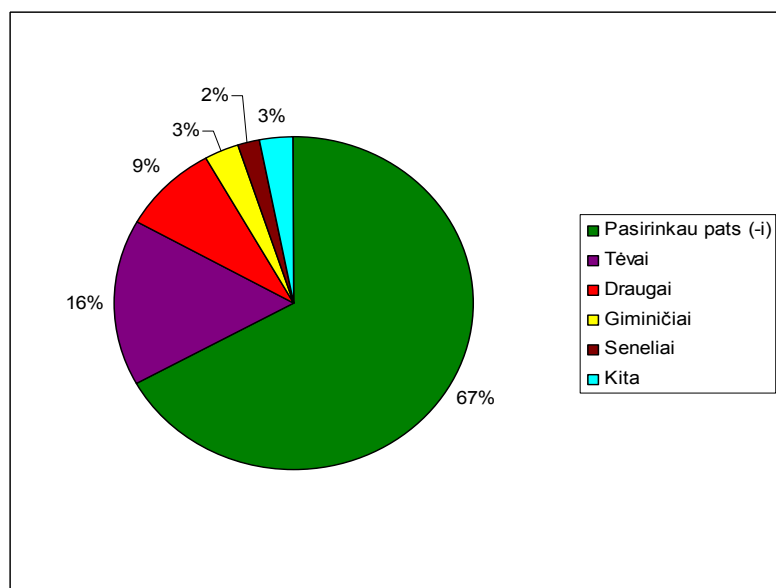
Mokiniams buvo pateiktas klausimas: *kas paskatino lankyti tikybos pamokas?* Anketų tyrimai rodo, kad 49% V—VII klasių mokinių renkasi patys, 32% pasirinkimą lankyti įtakoja tėvai, 7% — seneliai, 6% — draugai, 2% — tikybos mokytojai (žr. 7 diagr.). Džiugu, kad pusė mokinių mokyti tikybos renkasi patys — tai rodo jų savarankiškumą ir vertybines nuostatas. Gauti duomenys atskleidė, jog dar dešimtmečiams, trylikamečiams šeima pasaulėžiūros ir religijos srityje išlieka autoritetu. Tai yra geras ženklas ugdant mokinių dvasinį pasaulį ir perduodant tikėjimą.

7 diagrama. V—VII klasių mokinių suvestinė apie tikybos pamokų pasirinkimo įtaką

VIII—X klasių mokiniai į klausimą, *kas paskatino lankyti tikybos pamokas*, atsakė pagal savo brandą (žr. 8 diagr.). Švietimo ir mokslo įstatymas nurodo, jog nuo 14 metų mokiniai patys renkasi, ką lankyti: tikybą ar etiką. Rezultatai rodo, kad 67% VIII—X klasių mokinių apsisprendžia patys, 16% apsisprendimą lemia tėvai, 9% įtakoja draugai, 3% — giminaičiai. Penktadaliui jaunuolių tikėjimo perdavime svarbų vaidmenį atlieka šeimos, giminės tradicijos ir vertybės. Apibendrinus rezultatus, galima konstatuoti, jog jaunuoliai yra savarankiški, gerbiantys tėvų tradicijas ir patys norintys daugiau žinoti apie religiją ir suvokti tikėjimo tiesas.

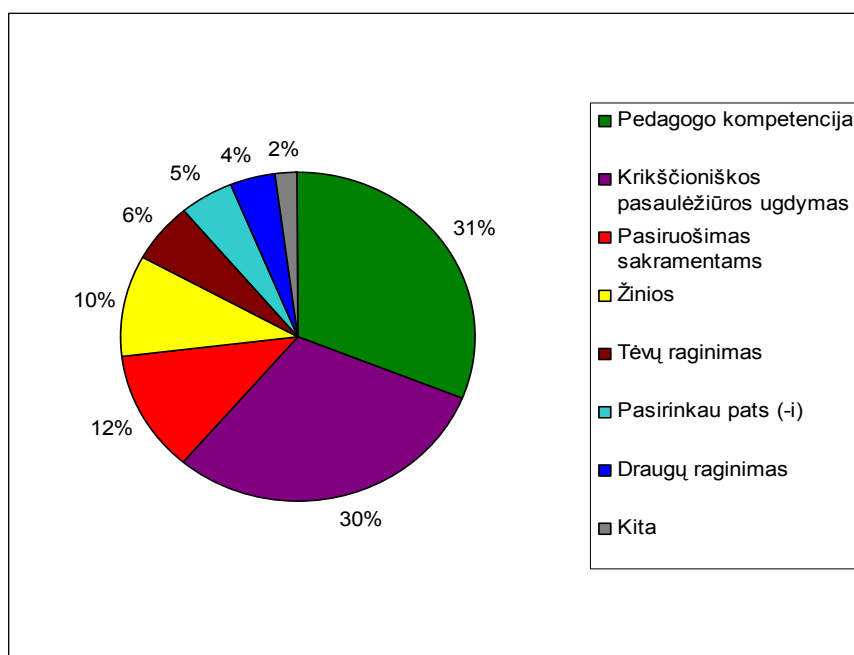
8 diagrama. VIII—X klasių mokinių suvestinė apie tikybos pamokų pasirinkimo įtaką

V—VII klasių mokiniams buvo pateiktas klausimas: *dėl kokių motyvų pasirinkote tikybos pamokas?* (žr. 9 diagr.) 31% apklaustųjų pasirinko tikybos pamokas dėl geros pedagogo kompetencijos. 30% mokinių teigė, jog nori įgyti krikščionišką pasaulėžiūrą. 12% respondentų pasirinko tikybos pamokas trokšdami ruošti sakramentams. 10% — norėtų daugiau sužinoti apie Dievą. 6% apklaustųjų šioje grupėje įtakojo tikintys tėvai, šeimos tradicijos. Tik 5% mokinių nurodo, jog eina į tikybos pamokas savo noru vedini.

Matyti, jog trečdaliui šio amžiaus mokinių pasirinkimo motyvus lankyti tikybos pamokas lemia mokytojo asmenybė ir jo gebėjimas organizuoti ugdymo procesą. Kitas trečdalis nurodė krikščioniškojo tikėjimo turinį. Pedagogai žino, kad sužadinti ir išlaikyti pažinimo ir mokymosi motyvaciją pamokoje nėra lengva. Tam padeda tvarkinga ir darbinga aplinka, džiugi nuotaika, pagarbūs tarpusavio santykiai, atidumas asmeniui, aukšti reikalavimai mokomosios medžiagos perteikimui ir pamokos organizavimui. Gerai, kad tikybos pamokas renkasi paaugliai galvodami apie ruošimąsi sakramentams. Nors žinome, kad tikybos pamokos tikslas ir uždaviniai yra kiti nei sakramentinės katechezės, tačiau toks pasirinkimas padeda gilinti mokinio tikėjimą ir skatina liudyti bendraamžiams.

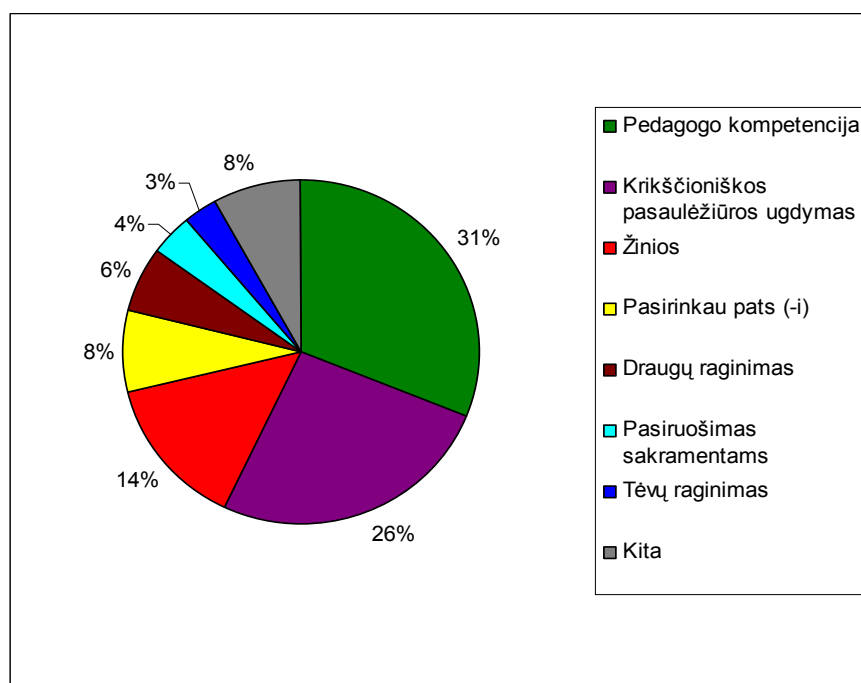
9 diagrama. V—VII klasių mokinių tikybos pamokų pasirinkimo motyvų suvestinė

VIII—X klasių mokiniai (31%) taip pat nurodė mokytojo kompetenciją kaip pagrindinį tikybos pamokos pasirinkimo motyvą. Tai liudija mokytojo asmenybės, jo būdo bruožų ir pedagoginio meistriškumo galią bei įtaką ugdytiniams. 26% mokinių rinkosi siekdami išsąmoninti krikščioniškosios pasaulėžiūros pagrindus. 14% apklaustųjų norėtų daugiau žinių apie Dievą, religiją. 8% respondentų nurodė, jog eina į tikybos pamokas pagal savo norą. Šiame amžiuje (6%) pastebėtas motyvas į tikybos pamokas eiti dėl draugų, kad klasė neišsiskirtų. Tėvai šiame amžiuje tokios galios neturi. Tik 4% VII—X klasių mokinių norėjo ruošti sakramentams, todėl ir pasirinko lankyti tikybos pamokas (žr. 10 diagr.).

Keturiolikmečiams, šešiolikmečiams yra svarbu, koks ir kaip dirba mokytojas. Tačiau aktualiausi jiems klausimai apie pasaulį, žmogaus paskirtį, jo pažinimo galimybes, gyvenimą visuomenėje. Šiame amžiaus tarpsnyje pradeda formotis vertybinių orientacijų sistema, todėl mokiniai daug klausinėja. Mokytojas turėtų būti lankstus ir atviras visokiems klausimams. Beveik pusė apklaustųjų VIII—X klasių mokinių tikybos pamokas renkasi siekdami rasti atsakymus į kylančius gyvenimo klausimus. Apklausos duomenys leidžia spręsti, jog kitas stiprus paauglių pasirinkimo motyvas – bendrystės poreikis, troškimas priklausyti grupei. Bendravimo poreikis atspindi, kiek mokiniai nori draugauti su kitais, kaip tai veikia jų mokymąsi ir elgesį. Ypač vertinama bendraamžių parama ir draugystė. Bendrumo nuotaikas pamokoje palaiko nuoširdūs, draugiški, besidomintys mokiniais mokytojai. Džiugina, kad padaugėjo motyvuotų mokinių. Tai liudija asmens tapatumo ugdymąsi.

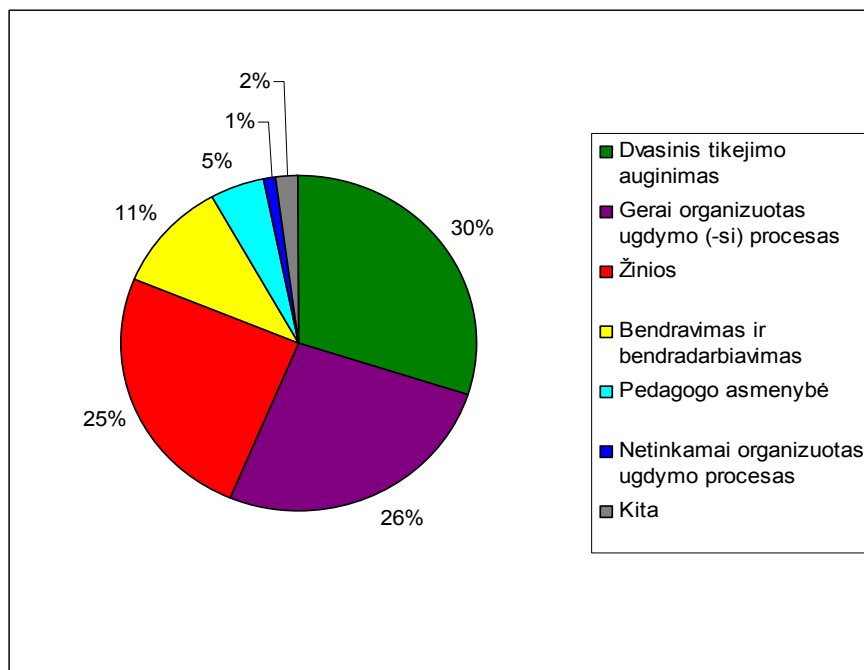
10 diagrama. VIII—X klasių tikybos pamokų pasirinkimo motyvų suvestinė

V—VII klasių mokiniams anketoje reikėjo atsakyti į klausimą: *kas jiems svarbiausia per tikybos pamokas?* (žr. 11 diagr.) 30% mokinių pabrėžė tikėjimo auginimą. 26% apklaustųjų nurodė gerai organizuotą ugdymo procesą. 25% respondentų svarbiausia pamokoje yra žinios apie Dievą. 11% mokinių atkreipė dėmesį į pamokoje vykstantį bendravimą ir bendradarbiavimą. 5% jaunuolių teigė, jog pamokos kokybę lemia pedagogo asmenybė.

Kaip matyti, didesnė dalis mokinių yra susirūpinusi savo tikėjimo gilinimu, vertina žinias apie Dievą, religiją. Vadinasi, noras pažinti tikėjimą dvylikamečių, trylikamečių gyvenime yra pakankamai svarbus. Trečdaliui mokinių įtaką daro pamokos organizavimas, pasiūlyti darbo metodai, įdomios priemonės, santykiai su bendraamžiais ir mokytoju. Gauti rezultatai atskleidžia būtinybę atsinaujinti tikybos mokytojų kompetencijų ugdyme ir ruošiant kokybiškas metodinių priemonių ruošime.

11 diagr. V—VII klasių mokinių suvestinė apie tai, kas jiems svarbiausia tikybos pamokoje

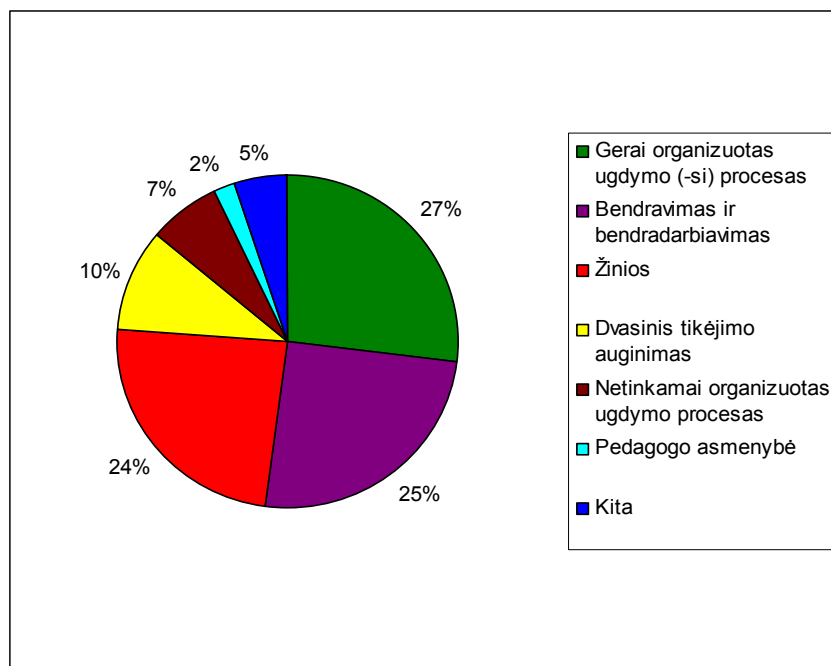

27% VIII—X klasių mokinių pabrėžė, jog jiems svarbiausia tikybos pamokoje gerai organizuotas ugdymo procesas. Net 25% apklaustųjų reikšmingas yra bendravimas ir bendradarbiavimas. 24% respondentų nori įgyti informacijos apie tikėjimo dalykus. 10% mokinių dar rūpi jų dvasinis krikščioniškojo tikėjimo auginimas. 7% paauglių nurodė, jog jiems patinka, kai yra netinkamai organizuota pamoka ir jie gali laisvai elgtis. 2% apklaustųjų pamokos sėkmę sieja su mokytojo asmenybe (žr. 12 diagr.).

Šiame amžiaus tarpsnyje pusė mokinių nurodė, jog tikybos pamokos jiems svarbiausia yra sąmoningas, tikras, pagarbus, vieniems su kitais patirtimi pasidalijantis santykis. Mokytojas kasdien turėtų sąmoningai pasirinkti savo egzistenciją grįsti tikru ir nuoširdžiu atsivėrimu sau, Dievui, kitiems ir pasauliui. Neįmanoma kitų vesti į tikrą, mylintį santykį, kai patys tuo negyvename. Moksleivių atsakymai iškelia krikščioniškosios antropologijos svarbą ugdyme. „Žmonės sukurti pagal Dievo paveikslą būtent kaip asmenys, gebantys asmeniškai ir tarpasmeniškai pažinti bei mylėti. Ir būtent Dievo paveikslo juose galia šios asmeniškios būtybės yra santykiškos bei visuomeniškos būtybės“². Trečdaliui paauglių svarbi ir informacija apie Dievą, religiją bei galimybė stiprinti tikėjimą kaip vidinę dvasinę savastį. Tai įpareigoja turinio kokybei, kad ieškotume ne tik tinkamų metodų, kalbos būdų, priemonių, kurios yra labai svarbios, bet ir perteiktume krikščionybės esmę. Nedidelė dalis keturiolikmečių, šešiolikmečių žvelgia į tikybą kaip į nereikšmingą mokomąjį dalyką, kur galima atlikti kitų dalykų namų užduotis, ilsėtis ar net specialiai trukdyti mokytojui vesti pamoką. Šie sunkumai mažai kur analizuojami. Tai gali būti susiję su paauglystės neigimu, noru pasirodyti kitiems. Tuo pačiu tai išpėjimas rengiantis valdyti pedagoginį procesą, pasirenkant mokomąją medžiagą, naudojant metodus, skiriant užduotis.

² *Bendrystė ir tarnystė*. Žmogaus asmuo sukurtas pagal Dievo paveikslą.//Bažnyčios žinios. 2005. Nr.3. P. 20. 40.

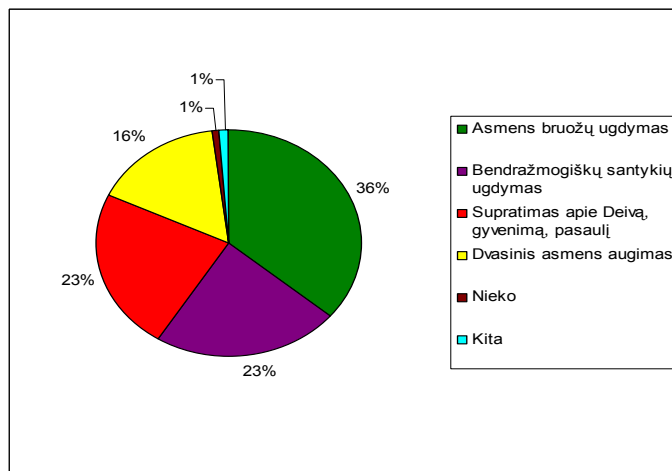
12 diagrama. VIII—X klasių mokinių suvestinė apie tai, kas jiems svarbiausia tikybos pamokoje

V—VII klasių mokiniams buvo pateiktas klausimas: *ką žmogui duoda tikėjimas Dievu* (žr.13 diagr.). 36% apklaustųjų nurodė, jog tai padeda ugdyti asmens bruožus. 23% mokinių tikėjimas atveria gilesnį supratimą apie Dievą, gyvenimą, pasaulį. 23% padeda ugdytis pagarbiems, žmogaus orumą puoselėjantiems santykiams. 16% tikėjimas ugdo žmogaus vidinį dvasinį pasaulį.

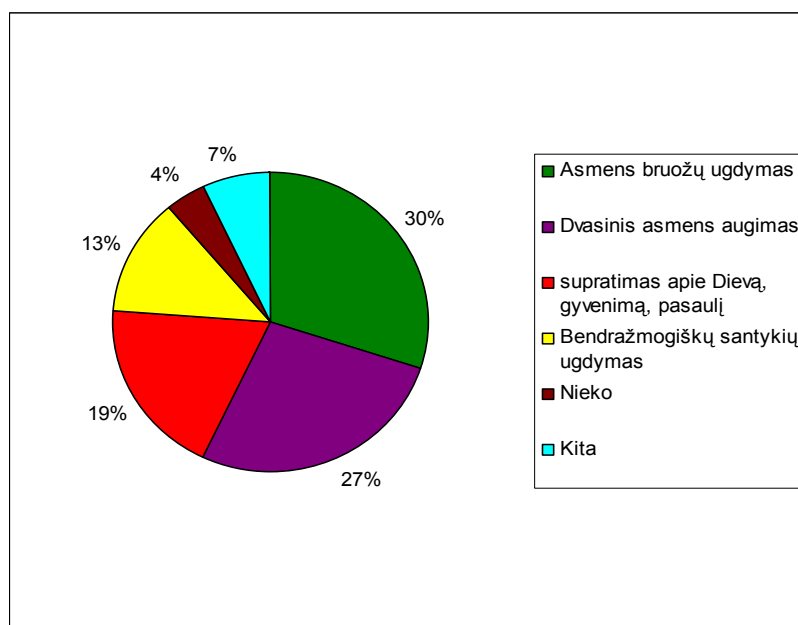
Šio klausimo atsakymai išryškino mokinių troškimą geriau pažinti save lavinant būdo savybes, būnat kartu su kitais ir gerbiant jų skirtingumus. Džiugina dvylikamečių ir keturiolikmečių atsivėrimas transcendencijos paslapčiai ir noras ją pažinti. Tai rodo mokinių prigimties atvirumą santykiui su Dievu, savimi, kitu ir pasauliu. Šią sritį tikybos mokymo bendrosios programos projektas ypač išryškino.

13 diagrama. V—VII klasių mokinių atsakymų suvestinė apie tai, ką žmogui teikia tikėjimas Dievu

30% VIII—X klasės mokinių nurodė, kad tikėjimas Dievu jiems padeda lavinti asmens būdo savybes. 27% apklaustųjų tai sieja su dvasiniu žmogaus pasaulio gilinimu. 19% respondentų tikėjimas Dievu teikia supratimą apie Dievą, gyvenimą, pasaulį. 13% padeda būti ir puoselėti gerus, nuoširdžius ir tikrus santykius su kitais, nes tikėjimas atskleidžia Dievo paveikslą esantį žmoguje. 4% — tikėjimas nieko nereiškia. Tai yra ženklas, kad tikėjimas yra Dievo dovana ir žmogaus laisvės vaisius (žr. 14 diagr.).

14 diagrama. VIII—X klasių mokinių atsakymų suvestinė apie tai, ką žmogui teikia tikėjimas Dievu

Išnagrinėjus pagrindinės mokyklos PP tyrimo rezultatus galima teigti, jog siūlomas ugdymo turinys atitinka mokinių pažintinius, dvasinius, socialinius ir kultūrinius poreikius bei jų interesus. Pateikti pasiekimų aprašai nebuvo ištirti. Tai ateities tyrimų uždavinys, nes dar nėra aiškios, visiems priimtinos vertinimo sistemos. Pasirinkimą lankyti tikybos pamokas lemia ne tik mokinių apsisprendimas geriau pažinti save ir savo tikėjimą, bet ir mokytojo kompetencija pamokos organizavime ir bendravime bei bendradarbiavime. Pamokos kokybę įtakoja visuomenės, mokyklos aplinka, o taip pat ir mokytojo gebėjimas aktualiai, mokiniams priimtina forma gyvenimo kontekste svarstyti tikėjimo žinią.

4.3. Vidurinė mokykla

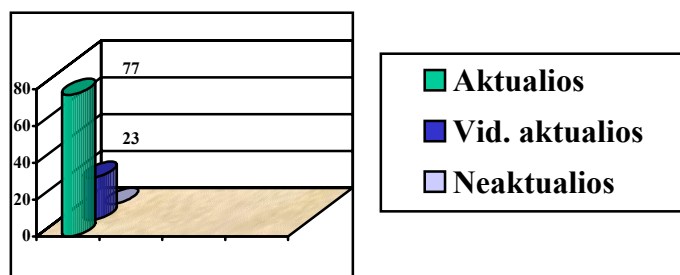
PP tyrime dalyvavo vienuolika XI—XII klasių mokytojų iš įvairių Lietuvos vidurinių mokyklų (žr. 3 lentelė). Šiose klasėse tikybos pamokos gali būti dėstomos nuosekliai per dvejus metus arba intensyviai per vienerius metus. Mokytojai tyrė temų aktualumą, analizavo ugdymo turinio pateikimo galimybes, siūlė temų pataisymus, vertino mokinių gebėjimus. Šiose klasėse mokinių pasiekimų tyrimų nebuvo atlikta. Kaip ir kitose klasėse, PP tyrėjai norėjo nustatyti mokinių pasirinkimo motyvus ir mokinių tikybos pamokų vertinimą.

3 lentelė. Vidurinės mokyklos mokytojų sąrašas

Eil. Nr.	Mokytojo pavardė, vardas	Mokytojo kategorija	Mokykla	Klasė/ mokinių sk.
1.	Cvilikienė Gražina	vyr. mok.	Žiežmarių vid. m.	XI kl. /9
2.	Girininkienė Aldona	mok. met.	Kauno Maironio gimnazija	XI-XII /16
3.	Gražulienė Rasa	vyr. mok.	Alytaus „Volungės“ vid. m.	XI-XII/18
4.	Kratukienė Danutė	mok.	Šiaulių J. Janonio gimnazija	XI-XII/30
5.	Misiukonienė Danguolė	mok. met.	Klaipėdos „Vyturio“ vid. m.	XI /14
6.	Norvaišienė Sigrida	mok. met.	Mažeikių M. Račkausko gim.	XI-XII/30
7.	Saulienė Rasa	mok.	Vilniaus Daukšos vid. m.	XI /14
8.	Staniulionienė Violeta	mok. met.	Vilniaus Fabijoniškių vid. m.	XI-XII/6
9.	Teteriukovienė Laima	vyr. mok.	Ignalinos r. gimnazija	XII /14
10.	Vilčiauskaitė Regina	vyr. mok.	Vilniaus r. Rudaminos 2-oji v. m.	XI /16
11.	Žostautaitė Lina	mok.	Panevėžio r. Velžio vid. m.	XI /26

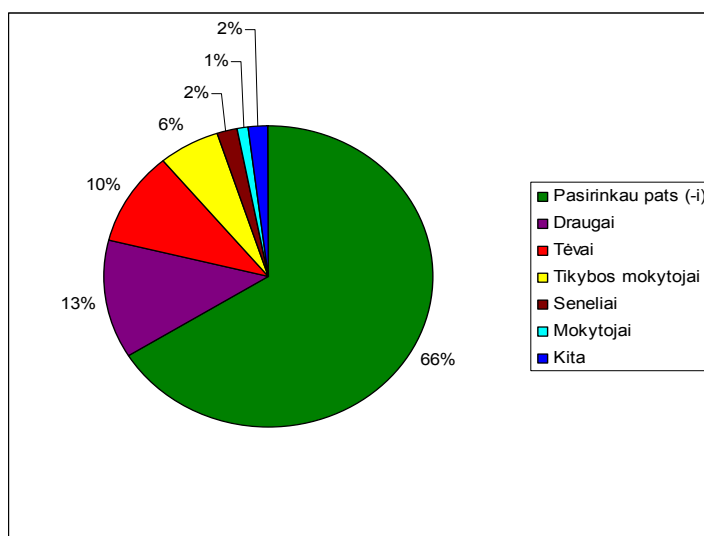
Vyriausiųjų klasių mokytojams buvo pateiktos XI—XII klasių PP temos. Jie intensyviai bendradarbiavo su PP kūrėjų grupe, rinko medžiagą, ieškojo sau tinkamų dėstymo metodų, dalinosi patirtimi, kaip sekėsi dirbti su mokiniais, analizavo temų aktualumą ir vertino jų svarbą tikybos mokyme. PP temų aktualumo vertinimas buvo suskirstytas į aktualias, vidutiniškai aktualias ir neaktualias temas. Vyriausiųjų klasių programos temų aktualumo diagrama (žr. 15 diagr.) rodo, kad 77% temų yra aktualios, iš jų 12 temų labai aktualios šių dienų jaunimui. 23% temų įvertinta vidutiniškai aktualiomis. Apibendrinus PP temų aktualumą XI—XII klasėse matyti, kad siūlomas ugdymo turinys pritaikytas jaunuolių poreikiams ir jų gebėjimų lygiui.

15 diagrama. XI—XII klasių programos temų aktualumo suvestinė

Programos projekto tyrime dalyvavo 193 XI—XII klasių mokiniai. 66% mokinių buvo merginos ir 34% vaikinai. Pastebėtos tendencijos, jog vyresniųjų klasių merginos drąsiau kelia egzistencinius ir gyvenimo prasmės klausimus. Religijos psichologai pastebėjo, jog merginos labiau domisi tikėjimo pažinimu ir saviugda. PP tyrime buvo siekta išsiaiškinti mokinių nuostatas susijusias su tikybos mokymu. Mokiniais buvo išdalintos anketos, kurių dėka išsiaiškėjo tikybos pamokų pasirinkimo motyvai. Į klausimą: *kas paskatino lankyti tikybos pamokas?* 66% mokinių nurodė, jog pasirinko patys. 13% įtakojo draugai, 10% apsispręsti padėjo tėvai, 6% pasirinkimą lėmė mokytojo asmenybė. 2% respondentų pasirinkimą įtakojo seneliai (žr. 16 diagr.).

16 diagrama. XI–XII klasių mokinių tikybos pamokų pasirinkimo įtakos suvestinė

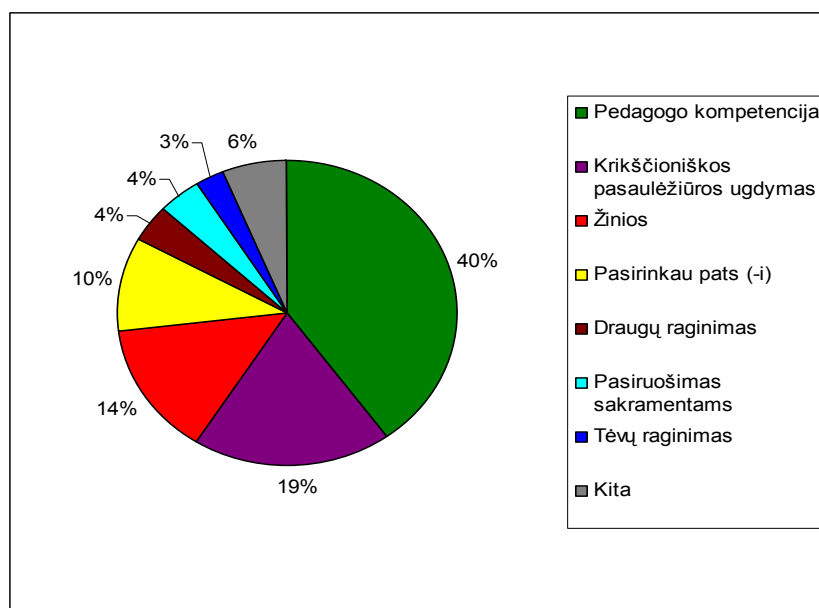

Tyrimo rezultatai rodo, kad du trečdaliai vyresnių klasių jaunuolių tikybos pamokas renkasi sąmoningai, patys savarankiškai. Toks pasirinkimas tikybos mokymui teikia gražių vilčių, bet tuo pačiu įpareigoja mokytoją gerai organizuoti ugdymo procesą. Natūralu, kad daliai mokinių padeda apsispręsti draugai, tikybos mokytojo asmenybė ir tėvų nuostatos religijos mokslams. Bendravimas ir bendradarbiavimas priimant svarbius sprendimus — mokinio brandos ženklas.

Į klausimą: *dėl kokių motyvų pasirinkote tikybos pamokas?* 40% mokinių nurodė pedagogo kompetenciją organizuojant veiklą, aktualiai perteikiant tikėjimo žinią. 19% apklaustųjų siekė įgyti krikščioniškosios pasaulėžiūros pagrindus. 14% respondentų apsisprendimo motyvas lankyti tikybos pamokas buvo žinios apie Dievą ir religiją. 10% moksleivių nurodė individualų norą lankyti tikybą. Įprotis yra viena iš tokio pasirinkimo priežasčių. Iš tyrimo duomenų matyti, kad 40% respondentų tikybos pamokas lanko nuo pirmos klasės. 4% apklaustųjų eina dėl draugų, nes nenori atsiskirti nuo klasės bendruomenės. 4% respondentų dar vis pasirenka tikybos pamokas trokšdami pasiruošti sakramentiniam gyvenimui (žr. 17 diagr.).

Iš vyriausių klasių moksleivių atsakymų matyti, jog beveik pusei moksleivių pasirinkimo motyvus lankyti tikybos pamokas lemia mokytojo asmenybė, jo išsilavinimas, pedagoginiai gebėjimai, teologinis bei kultūrinis išprusimas. Labai dėsninga, kad trečdalis apklaustųjų nurodė mokslo žinių svarbą, egzistencinių klausimų kėlimą, tikėjimo esmės aiškinimą. Kaip žinome, tuo laikotarpiu formuojasi asmens pasaulėžiūra. Įdomu pastebėti, jog individualus apsisprendimas abiturientams yra jų savivokos žymė, nes poreikis viską nuspręsti pačiam yra jo asmens savitumas. Šalia individualumo trokštama bendrumo, tai atspindi mokinio pasirinkimas lankyti tikybą draugo pakviestam ar tiesiog dėl buvimo kartu su savo klase. Pagal Bažnyčios mokymą žinome, kad tikybos pamokoje vyksta evangelizacija, kuri pažadina Dievo pažinimo troškimą, o parapijoje brandina tikėjimą ir sąmoningesnį jaunuolių palydėjimą sakramentinio gyvenimo link. Juk dar Lietuvos Vyskupų Konferencija neseniai priėmė tikybos mokymo ir parapijės katechezės gaires, todėl vyskupijose netolygiai vyksta šis darbas. Tikėkimės, kad tai tik laiko klausimas. Suvokiame, kad tikybos mokymas ir katechezė yra papildantis, vienas iš kito pereinantis religinio ugdymo procesas.

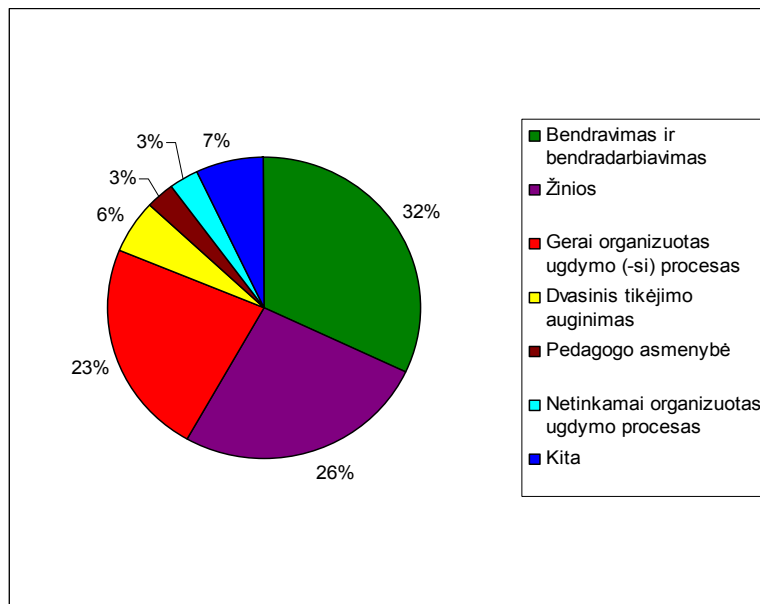
17 diagrama. XI–XII klasių mokinių tikybos pamokų lankomumo motyvų suvestinė

Į trečią klausimą: *kas jiems tikybos pamokose svarbiausia?* 32% XI–XII klasių mokinių nurodė bendravimą ir bendradarbiavimą. Kaip ir reikėjo tikėtis, 26% apklaustųjų vertina žinias apie Dievą, religiją, pasaulį, mokslą. Vyresniųjų klasių 23% mokinių pamokos svarbą sieja su ugdymo organizavimu, įdomia veikla, diskusija, analize, videofilmų peržiūra ir pokalbiu apie tai. 6% gimnazistų svarbu tikėjimo patirties gilinamas ir maldos bei meditacijos buvimas pamokoje. 3% respondentų pamokos sėkmę sieja su pedagogo asmenybe ir kompetencija organizuoti pamoką. 3% moksleivių teigia, jog jiems svarbu per tikybos pamoką pailsėti, atlikti kitus darbus (žr. 18 diagr.).

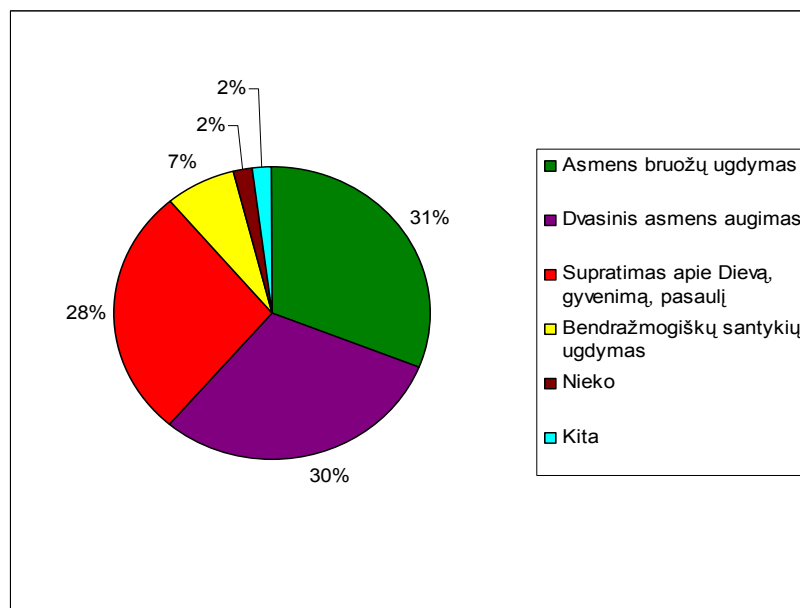
Išanalizavus duomenis pastebėta, jog didesnei pusei vyresniųjų klasių mokinių pamokoje svarbus santykis su savimi, kitais, mokytoju, mokslu, pasauliu, Dievu. Pamokos sėkmę įtakoja perduodamos žinios pagrįstumas, ugdymo metodų parinkimas, moksleivių įtraukimas į veiklą, paieškas, diskusijas. Moksleivis nori būti aktyvus ir įgyti vertingos informacijos apie gyvenimą, religiją, Dievą. Pamokose siekiama apmąstyti patirtį, būdingą visam asmeniui, jo unikalumui, gyvenimo būdui, elgsenai, religijai, jo pasirinkimams. Patirtimi nuolat tikrinama, kaip įgytas suvokimas pritaikomas asmens gyvenime. Todėl natūralu, jei mokytojas nėra pajėgus gimnazistų klausimų pakylėti iki egzistencinių klausimų lygmens, pamoka gali tapti tik pokalbiu apie „šį bei tą“. Galima daryti išvadą, jog tikybos pamokos sėkmę lemia aktualus turinys, aktyvus dalyvavimas, įdomus pamokos organizavimas, pagarbus ir šiltas bendravimas, pastangų ir atliktų darbų įvertinimas. Tikybos pamokų prestižą menkina ne tik mokinių išankstinės nuostatos apie nerimą pamoką, bet ir pačių pedagogų nesugebėjimas atliepti mokinių poreikius, nenoras ar nemokėjimas naudotis komunikacinėmis priemonėmis, nesugebėjimas įsitraukti į mokyklos bendruomenę ir keisti šį netinkamą supratimą.

18 diagrama. XI–XII klasių mokinių suvestinė apie tai, kas jiems svarbiausia tikybos pamokoje

Vyresniųjų klasių mokiniams buvo pateiktas klausimas: *ką žmogui duoda tikėjimas Dievu?* (žr. 19 diagr.) 31% apklaustųjų nurodė, kad tai padeda ugdyti asmens būdo bruožus. 30% mokinių tai sieja su dvasiniu asmens ugdymusi. 28% pabrėžė supratimą apie Dievą, gyvenimą, pasaulį. 7% išskyrė bendražmogiškųjų santykių ugdymą. 2% respondentų nieko nenurodė.

19 diagrama. XI–XII klasių mokinių atsakymų suvestinė apie tai, ką žmogui teikia tikėjimas Dievu

Vienas trečdalis jaunuolių tikėjimą sieja su saviugda, savirefleksija. Tikėjimas leidžia suvokti save kaip Dievo paveikslą, sukurtą ir Jo apdovanotą. Dievo kvietime ir atsiliepime vis naujai atpažįstame save ir mokomės atsiliepti Jam. Religija padeda

ugdyti tapatybę. Vienas trečdalis abiturientų tikėjimą siejo su vidiniu išgyvenimu. Esančiojo atradimas sielos gelmėse — tai svarbiausia asmens vidujumo patirtis, kuri kviečia į tikrą bendrystę, meilę ir pažinimą. Kitas trečdalis mokinių tikėjimo pažinimą priskyrė pasaulėžiūrai, gyvenimo prasmės paieškai. Jaunuoliams yra svarbu žinoti, kas yra centras, Esantysis, nors ir nematomas, bet atpažįstamas ir meiliai kviečiantis. Su Dievu žmogaus ir pasaulio ribos išsiplečia buvimu ir veikimu. Tyrimų rezultatai leidžia teigti, jog tikybos mokymas padeda ugdytis bendražmogiškoms ir krikščioniškosioms vertybėms ieškant gyvenimo prasmės ir asmens tapatybės.

XI—XII klasių PP turinys iš esmės pateiktas naujai. Jis nukreiptas į egzistencinių klausimų iškėlimą, jų apmąstymą kultūros, filosofijos, religijos šviesoje. Pamokoje siektina įsisąmoninti kasdienes, ypatingas ir ribines patirtis siejant su visuomenės aiškinimais ir apmąstant tai iš krikščioniškosios perspektyvos. Siekiama sudaryti sąlygas ieškoti gyvenimo prasmės ir tikslų kultūros ir religijų istorijos kontekste, nes tai padeda apsispręsti drąsiai ir atsakingai rinktis tikėjimą kaip gyvenimo pagrindą. Teologiškai yra svarbu ugdyti krikščionišką įsitikinimą, jog Dievas veikia kiekvieno žmogaus istorijoje ir Atpirkimas įvyko dėl kiekvieno iš mūsų. Religijos mokymo esmė kyla iš tikinčiųjų patirties Šventajame Rašte, kur Dievo Žodis paliečia asmenį ir ta tikrovė teikia jėgų gyventi. Šiandien globalizacijos sukuryje būtina gerai žinoti ne tik Katalikų Bažnyčios mokymą, bet ir kitų religijų nuostatas, papročius, net ir naujųjų religinių judėjimų požymius. Mokiniai turėtų sugebėti apibūdinti kitų religijų ir religinių judėjimų požymius ir nurodyti jų skirtumus bei kritiškai vertinti krikščionybės požiūriu. Asmeniui tampa reikšmingas vertybinis ugdymas. Mokinuose žadinamas atidumas ir jautrumas asmens vertei, pasirinkimų laisvei ir atsakomybei, vyro ir moters identitetui, žmonijos solidarumui ir įsitikinimų įvairovei. Apmąstomos ir svarstomos kančios, kaltės, pavydo, pykčio, mirties, atleidimo, gailestingumo, susitaikymo, pasitikėjimo, ištikimybės, Dievo meilės temos siejant jas su gyvenimiškąja patirtimi. Analizuojami šeimos, bendruomenės, visuomenės, civilizacijos gyvenimo principai suvokiant solidarumo, pagalbos, jautrumo, susivaldymo, pagarbos vertę. Mokantis suprasti kitus žmones, priimant kitokią požiūrį į gyvenimą, gilinamas ir savo tikėjimas. Svarbu, kad jaunuoliai patys motyvuotų, apsispręstų ir laikytųsi apsisprendimų.

Analizuojant PP tyrimo rezultatus ir XI—XII klasių mokinių pasirinkimo motyvus lankyti tikybos pamokas, pastebėta, jog tikybos mokymo temos atliepia ne tik mokinių poreikius, interesus, bet ir sąlygoja integracinius ryšius su kitais mokslais. Turinio spektras integruojamas į bendrojo lavinimo asmens ugdymo misiją. Tai ypač įpareigoja tikybos mokytoją ieškoti sąlyčio taškų perduodant tikėjimo žinią multikultūriniame ir multireliginiame kontekste. Šis žingsnis Lietuvoje yra naujas religiniame ugdyme atsiveriant ekumeniniam ir tarpreliginiam dialogui.

5. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

1. Katalikų tikybos bendrosios programos ir išsilavinimo standartų projekto tyrimo I—XII klasėse rezultatai rodo, kad siūlomas ugdymo turinys yra mokiniams veiksmingas ir aktualus. Jis nukreiptas į mokinių gebėjimų ugdymą keliant egzistencinius, dorinius, socialinius klausimus tikėjimo šviesoje. Katalikų tikėjimo pagrindai mokiniams atveria asmeniško ryšio su Dievu svarbą, veda į pagarbą ir orų santykį su kitais ir pasauliu. Išanalizavus mokytojų pasiūlymus bus parengta Katalikų tikybos bendroji programa ir išsilavinimo standartai galutiniam ŠMM tvirtinimui.

2. Tyrimas leidžia teigti, jog mokiniams yra svarbu, kad jų gyvenimo ir tikėjim patirtis būtų siejama su šiandienos aktualijomis ir praturtinama Šventojo Rašto, Bažnyčios Tradicijos, žmonijos išminties sukaupu kultūros lobynu. Mokiniai siekia aktyviai dalyvauti ir bendradarbiauti ugdymo(si) procese. Mokytojui reikėtų įvaldyti įvairesnės mokymo(si) strategijos ir gebėti sukurti efektyvią mokymosi aplinką.
3. Tyrimo duomenys apie pradinių klasių tėvų motyvus siūlant vaikams rinktis tikybos pamokas rodo, jog suaugę susirūpinę katalikų tikėjimo perdavimu, maldos mokymu, krikščioniškųjų vertybių ugdymu. Kol kas šeimos įtaka stipri renkantis pradinių klasių mokiniams tikybos pamokas, bet jau yra ženklų, rodančių silpnėjančią tėvų įtaką puoselėjant religines vertybes. Išskyla tėvų evangelizacijos ir religinio švietimo būtinybė. Norint neprarasti šeimos įtakos ir nuolat stiprinti jos vaidmenį, gerinant tikybos mokymo kokybę, būtina ieškoti bendravimo ir bendradarbiavimo su tėvais galimybių ir būdų.
4. Programos projekto tyrimo duomenys atskleidė ir programos įgyvendinimo sunkumus. Į pirmą vietą išskyla pedagogo kompetencija. Tai nurodė mokiniai nuo 30% iki 40% pamokos sėkmę siedami su mokytojo asmenybe ir jo gebėjimu organizuoti pedagoginį procesą. Išskyla mokytojų rengimo ir jų kvalifikacijos tobulinimo klausimas, kurį turi spręsti mokytojų rengimo institucijos, pedagogų kvalifikacinės tarnybos, katechetikos centrai ir, žinoma, patys mokytojai.
5. Tyrimas išryškino pamokos organizavimo proceso sunkumus. Pamokos sėkmę lemia aktualus turinys, aktyvus mokinių dalyvavimas, įdomus veiklos organizavimas, pagarbus ir šiltas bendravimas bei bendradarbiavimas, pastangų ir atliktų darbų vertinimas. Tikybos pamoka neatsiejama nuo mokytojo asmenybės ir jo misijos suvokimo. Tikybos mokytojas turėtų būti krikščioniškos meilės ir bendrystės liudytoju, maldos žmogumi, bendradarbiaujantis Bažnyčios misijoje. Mokytojas privalo būti tvirtas doktrinoje ir ištikimai ją perduoti, gebėti jaunimui pagal temą pritaikyti metodus ir priemones, mokėti bendrauti ir bendradarbiauti. Šiandien iš tikybos mokytojo tikimasi ir dvasinės pagalbos mokykloje. Norint padėti mokytojui reikėtų siūlyti sielovadinę ir metodinę pagalbą, kurią turėtų teikti atsakingosios institucijos.
6. Mokymo ir metodinių priemonių stoka apsunkina mokytojo darbą ir pamokos organizavimo kryptingumą. Reikėtų užtikrinti įvairesnių mokymo priemonių leidybą ir kitų technologinės pagalbos priemonių ruošimą, leidybą ir diegimą.
7. Tyrimo rezultatai parodė, jog išsilavinimo standartai padės gerinti ugdymo procesą. Projekto išsilavinimo standartai išryškino pamokos vertinimo klausimą. Kol kas nėra tikybos mokymui aiškių, konkrečiai apibrėžtų vertinimo kriterijų. Vertinimo sistema padėtų mokytojui organizuoti ir keisti veiklą, mokiniui įsivertinti savo pasiekimus ir kryptingiau jų siekti, tėvams gauti informaciją apie vaikų pasiekimus ir įgytą pažangą. Reikėtų parengti ir organizuoti tikybos mokymo vertinimo projektą, kuris padėtų išspręsti šią problemą.

6. LITERATŪRA

1. Bendrasis katechezės vadovas. Kaunas: LKC, 1998.
2. Bendrojo lavinimo mokyklos programos. Katalikų tikyba I—XII klasei. Vilnius: LC, 1998.
3. Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai. Priešmokyklinis, pradinis ir pagrindinis ugdymas. Vilnius: ŠAC, 2003.
4. Bendrystė ir tarnystė. Žmogaus asmuo sukurtas pagal Dievo paveikslą.// Bažnyčios žinios. 2005, Nr. 3, p. 14—24, Nr. 4, p.17—23.
5. *Bitinas B.* Ugdymo tyrimų metodologija. Vilnius: Jošara, 1998
6. Gairės tikybos mokymui ir parapinei katechezei diferencijuoti.// Bažnyčios žinios. 2003, Nr. 7, p. 17—18.
7. Grundlagenplan für den katholischen religionsunterricht an berufsschulen. München, 2000.
8. Grundlagenplan für den katholischen religionsunterricht. im 5—10. Köln, Schuljahr, 1995.
9. Lehrplankommentar zum Lenrplan für den katholischen religionsunterricht an hauptschulen und allgemeinbildenden höheren schulen. Wien, 2001.
10. *Léna M.* Liudytojo perėjimas. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2003.
11. *Lewy A.* Valstybinės ir mokyklos lygmens ugdymo programos. Vilnius: Margi raštai, 1998.
12. Lietuvos Respublikos Švietimo Įstatymas. Vilnius: ŠAC, 2003.
13. Programme de religion catholique. Enseignement secondaire. Humanités générales et technologiques. Humanités professionnelles et techniques. Bruxelles: Licap, 2003.
14. *Rugevičiūtė G.* Tikybos pamokų pasirinkimo motyvai ir bendroji katalikų tikybos mokymo programa.// Soter. 2006 Nr. 17 (45), p.69—84.
15. *Stasiulevičiūtė S. A.* Tikybos mokytojų rengimo pasiekimai ir spragos.// Soter. 2004 Nr. 12 (40), p. 165-171.
16. Šventoji katalikiškoji auklėjimo kongregacija. Katalikai pasauliečiai — tikėjimo liudytojai mokykloje.//Bažnyčios žinios, 2000 Nr.17, p.17-21, Nr. 18, p.22-26.
17. Švietimo gairės. 2003—2012 metai. Projektas. Vilnius: ŠKF, 2002.
18. *Trimakas K. A.* Tikint bręsti. Egzistencinio apsisprendimo psichologija. Kaunas : LKC, 1998.

PRIEDAI

1. **Priedas.** *Projekto „Katalikų tikybos bendrosios programos ir išsilavinimo standartai“ organizacinė darbo grupė*

Grupės vadovė — Giedrė Rugevičiūtė, Vilniaus arkivyskupijos katechetikos centro vadovė

Nariai:

Kun. Balčaitis Vidmantas, Lietuvos katechetikos centro direktorius

Drūlienė Onutė, Vilniaus Užupio gimnazijos tikybos mokytoja — metodininkė

Kun. Gudlinkis Rimantas, Telšių vyskupijos katechetikos centro vadovas

Gvazdaitienė Elena, Vilkaviškio vyskupijos katechetikos centro vadovė

Jančikienė Jolanta, Kauno arkivyskupijos katechetikos centro vadovė

Kratukienė Danutė, Šiaulių vyskupijos katechetikos centro vadovė

Kuklienė Raimonda, Vilniaus Žygimanto Augusto pagrindinės mokyklos tikybos vyr. mokytoja

Margytė Erika, Vilniaus „Genio“ pradinės mokyklos tikybos vyr. mokytoja

Motiejūnienė Elena, Švietimo plėtotės centro direktoriaus pavaduotoja

Narauskienė Virginija, Vilniaus „Žiburėlio“ darželio — mokyklos tikybos mokytoja — metodininkė

Ses. Petraškaitė Onutė, Vilniaus Šv. Pranciškaus Asyžiečio parapijos katechetė

Ses. Plečkaitytė Viktorija, Kaišiadorių vyskupijos katechetikos centro vadovė

Sederevičiūtė Edita, Švietimo ir mokslo ministerijos tikybos mokymo koordinatore

Staniulionienė Violeta, Vilniaus Fabijoniškių vidurinės mokyklos tikybos vyr. mokytoja

Stasiulevičiūtė Alma, Vilniaus pedagoginio universiteto docentė

Šalkauskienė Rūta, Vilniaus Tuskulėnų vidurinės mokyklos tikybos mokytoja

Taločkaitė Aušra, Vilniaus Fabijoniškių vidurinės mokyklos tikybos vyr. mokytoja

Tručionienė Zita, Panevėžio vyskupijos katechetikos centro vadovė

Vainilavičiūtė Vida, Kauno Vytauto Didžiojo universiteto edukologijos daktarė

Konsultantas:

Prof. kun. Gerd Birk München tikybos mokytojų rengimo institutas

2. **Priedas.** *Tikybos pamokos vertinimo anketa*

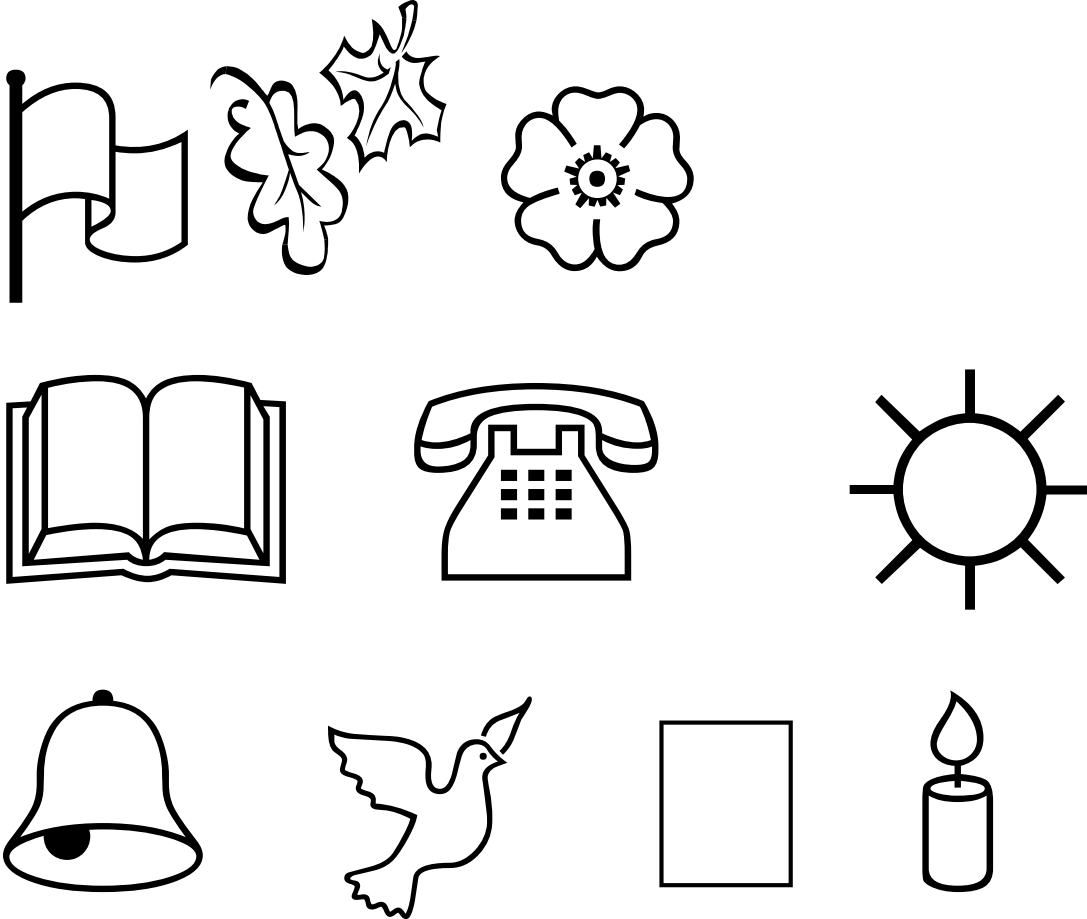
Mokykla: _____ Mokytojas: _____
Klasė: _____

Eil. Nr.	Data	Tema	Jos aktualumas	Mokymosi būdai (veikla)	Pasiekti rezultatai	Sėkmė	Sunkumai	Pasiūlymai

3. Priedas: I Klasės mokinių vieno iš testo pavyzdžių
MOKINYS

KLASĖ

1. NUSPALVINK ŽMOGAUS KŪRINIUS:

2. NUPIEŠK GRAŽIAUSIĄ SAVO POELGĮ MOKYKLOJE.

4.Priedas. *II klasės mokinių vienas iš testo pavyzdžių.*

MOKINYS

KLASĖ

1. Šventąjį Raštą sudaro ..... dalys.

2. Išvardink Tau žinomas Šventojo Rašto dalis

.....
.....
.....

3. Nupiešk Tau patinkančios Šventojo Rašto istorijos iliustracijas.

Užrašyk pavadinimą.

.....

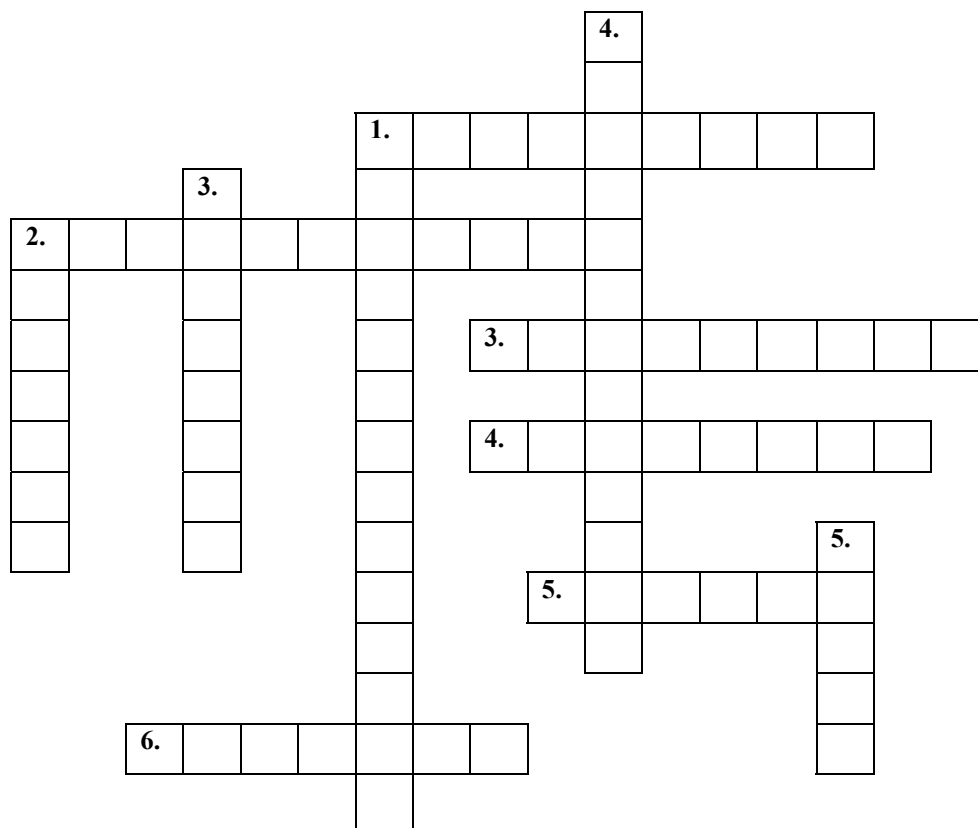
4. Užrašyk tris dalykus, kurie labiausiai kenkia Tavo sveikatai.

- .....
- .....
- .....

5. Priedas. III klasės mokinių vienas iš testo pavyzdžių

MOKINYS

KLASĖ

VERTIKALIAI:

1. Jėzaus Kūnas ir Kraujas duonos ir vyno pavidalu — Eucharistija arba ..... Sakramentas.
2. Kiek iš viso yra sakramentų?
3. Kaip vadinasi sakramentas, be kurio negalima priimti jokio kito sakramento?
4. Sakramentas, kuris suteikia Šventosios Dvasios dovanas.
5. Kas įsteigė sakramentus?

HORIZONTALIAI:

1. Kunigystė arba .....
2. Kaip vadiname regimus, Dievo malonę teikiančius, ženklus?
3. Sakramentas — teikiamas, kai žmogus sunkiai serga — Ligonių .....
4. Koks sakramentas teikiamas žmonėms, kurie nori susituokti?
5. Kaip vadinama Dievo pagalba žmogui?
6. Sakramentas, kuris mus sutaiko su Dievu ir kitais tikinčiaisiais — Susitaikinimas arba .....

6.Priedas. IV klasės mokinių vienas iš testo pavyzdžių

MOKINYS

KLASĖ

1. Perskaityk tekstą ir surask jame įvykius, faktus, prielaidas ir išgyvenimus.

Gruodžio 3 dieną Mikas šventė savo gimtadienį. Atvažiavo močiutė su seneliu, atėjo klasės ir kiemo draugai. Mikas gavo labai daug ir įvairių dovanų. Tačiau, nors Mikas ir labai laukė, geriausias jo draugas neatėjo.

a) Įvykis

.....
.....
.....

b) Faktas

.....
.....
.....

c) Išgyvenimas

.....
.....
.....

d) Prielaida

.....
.....
.....

2. Nupiešk arba užrašyk kuo gali didžiuotis tavoji tauta (3–5 dalykus).

7.Priedas. *Pradinių klasių mokinių tėvų tikybos pamokų pasirinkimo ir vertinimo anketos pavyzdys.*

ANKETA TĖVAMS

Mokykla:

Klasė:

1. Išvardinkite, kokie motyvai paskatino Jus parinkti savo vaikui tikybos pamokas.

-
-
-
-

2. Kelintus metus Jūsų vaikas lanko tikybos pamokas?

3. Kas Jūsų vaikui labiausiai patinka tikybos pamokose?

-
-
-
-

4. Ko tikėtės iš tikybos pamokų? (Pastabos ir pasiūlymai)

-
-
-
-

8. Priedas. Pagrindinės ir vidurinės mokyklos mokinių tikybos pamokų pasirinkimo motyvų anketa.

ANKETA MOKINIAMS

Mokykla.....

Klasė.....

Lytis.....

1. Kas Tave paskatino lankyti tikybos pamokas?

(Pažymėkite tą kvadratą, kur rasite tinkamą atsakymą arba įrašykite savo pasirinkimo atvejį.)

tėvai   seneliai   draugai   giminaičiai

nusprendžiau   mokytojai   tikybos mokytojai
pati (pats)

.....

2. Kelius metus lankai tikybos pamokas?

*
*
*
*

3. Išvardinkite, dėl kokių motyvų pasirinkote tikybos pamokas:

*
*
*
*

4. Kas Tau svarbiausia per tikybos pamokas ?

(Išvardinkite keletą dalykų ir pabraukite svarbiausią.)

*
*
*
*

5. Kas Tau nepatinka per tikybos pamokas?

(Išvardinkite keliais žodžiais.)

*
*
*
*

6. Ką, Tavo manymu, žmogui duoda tikėjimas Dievu?

(Išvardinkite 3–4 dalykus.)

*
*
*
*